

MESTNA KNJIŽNICA LJUBLJANA

Nina Jeklič

**STROKOVNO GRADIVO
V SLOVENSKIH SPLOŠNIH KNJIŽNICAH:
NABAVNA POLITIKA MED ZAHTEVAMI, MOŽNOSTMI
IN PRIČAKOVANJI**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Ljubljana, 2022

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Nina JEKLIČ

Naslov pisne naloge: Strokovno gradivo v slovenskih splošnih knjižnicah: nabavna politika med zahtevami, možnostmi in pričakovanji

Kraj: Ljubljana

Leto: 2022

Št. strani: 38

Št. slik: 1

Št. preglednic: 7

Št. prilog: 1

Št. strani prilog: 2

Št. referenc: 58

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v Mestni knjižnici Ljubljana.

Mentor v času strokovnega usposabljanja: Karolina Harjač Bricelj, Mestna knjižnica Ljubljana

UDK: 025.21:027.022(497.4)-027.233:083.74

Ključne besede: bibliotekarstvo, nabavna politika, splošne knjižnice, knjižnično gradivo, nabava

Izvleček:

S pričujočo raziskavo smo želeli preveriti, kakšen pomen pripisujejo strokovnemu gradivu snovalci nabavnih politik in osebe, odgovorne za nabavo v slovenskih splošnih knjižnicah. Kakovost vsake knjižnične zbirke je odvisna od ustrezne nabavne politike, zmožnosti pri financiranju, ponudbe aktualnega gradiva na trgu, in zatečenosti stanja. Prav zato smo želeli v kar največji možni meri ugotoviti dejansko stanje strokovnega gradiva v slovenskih splošnih knjižnicah. V Strokovnih priporočilih in standardih za splošne knjižnice je zapisano, da je priporočeno razmerje med leposlovnim in strokovnim gradivom do 50 % naslovov leposlovnega gradiva v krajevnih knjižnicah, z velikostjo knjižnice se praviloma večja delež strokovnega gradiva. V raziskavi smo skušali ugotoviti, kako dosledno izbrane slovenske splošne knjižnice upoštevajo priporočila glede tega razmerja oziroma ali je nakup strokovnega gradiva res tolikšen, kot je to priporočeno, in če ni, zakaj je temu tako. Preverili smo tudi, ali letni načrti nakupa knjižničnega gradiva odražajo usmeritve, ki morajo izhajati iz strateškega dokumenta za upravljanje s knjižnično zbirko, torej iz analize okolja. Na koncu smo pregledali še vsebino spletnih strani izbranih knjižnic in analizirali pomen strokovnega gradiva, ki se kaže v obliki njegove promocije na spletnih straneh.

ZAHVALA

Zahvaljujem se Mestni knjižnici Ljubljana, ki mi je omogočila strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje, pripravo te naloge ter opravljanje bibliotekarskega izpita. Predvsem bi se rada zahvalila mentorici Karolini Harjač Bricelj, ki me je s svojimi izkušnjami in znanjem med usposabljanjem usmerjala, mi dajala nasvete ter bila z velikim razumevanjem za moje nemogoče stranpote opora pri pisanju naloge. Velika zahvala gre tudi moji vodji Barbari Marinčič, ki mi je bila vedno pripravljena prisluhniti in ki vedno najde prave besede, pa tudi vsem ostalim sodelavcem, ki so v času mojega usposabljanja delili z menoj svoja znanja, mi pomagali in tudi tolažili, ko je bilo kdaj težko. Človek resnično težko najde na enem mestu toliko krasnih ljudi! Zaradi izpopolnjevanja v svoji profesiji sem mnogo preveč zapostavljala tudi svoje bližnje. Zadnja, vendar nič manj pomembna zahvala gre zato prav njim – preprosto zato, ker so.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD.....	1
1.1 TEMA NALOGE	1
1.2 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE	1
1.3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA IN HIPOTEZE	2
1.4 METODOLOGIJA IN METODE	2
2 UPORABLJENO STROKOVNO IZRAZOSLOVJE (TEORETSKI UVOD).....	3
3 RAZISKOVALNI DEL.....	4
3.1 MESTNA KNJIŽNICA LJUBLJANA	6
3.1.1 Predstavitev knjižnice in oris analize njenega okolja.....	6
3.1.2 Razmerja med strokovnim gradivom in leposlovjem v strateških dokumentih ...	7
3.1.3 Promocija strokovnega gradiva na spletni strani knjižnice.....	9
3.2 MARIBORSKA KNJIŽNICA	10
3.2.1 Predstavitev knjižnice in oris analize njenega okolja.....	10
3.2.2 Razmerja med strokovnim gradivom in leposlovjem v strateških dokumentih ..	11
3.2.3 Promocija strokovnega gradiva v knjižnici in na njeni spletni strani	11
3.3 GORIŠKA KNJIŽNICA FRANCETA BEVKA NOVA GORICA	12
3.3.1 Predstavitev knjižnice in oris analize njenega okolja.....	12
3.3.2 Razmerja med strokovnim gradivom in leposlovjem v strateških dokumentih ..	13
3.3.3 Promocija strokovnega gradiva na spletni strani knjižnice.....	13
3.4 KNJIŽNICA PAVLA GOLIE TREBNJE.....	14
3.4.1 Predstavitev knjižnice in oris analize njenega okolja.....	14
3.4.2 Razmerja med strokovnim gradivom in leposlovjem v strateških dokumentih ..	15
3.4.3 Promocija strokovnega gradiva na spletni strani knjižnice.....	16
3.5 KNJIŽNICA ŠMARJE PRI JELŠAH	16
3.5.1 Predstavitev knjižnice in oris analize njenega okolja.....	16
3.5.2 Razmerja med strokovnim gradivom in leposlovjem v strateških dokumentih ..	17
3.5.3 Promocija strokovnega gradiva na spletni strani knjižnice.....	18
3.6 KNJIŽNICA FRANCA KSAVRA MEŠKA ORMOŽ.....	18
3.6.1 Predstavitev knjižnice in oris analize njenega okolja.....	18
3.6.2 Razmerja med strokovnim gradivom in leposlovjem v strateških dokumentih ..	19
3.6.3 Promocija strokovnega gradiva na spletni strani knjižnice.....	20

3.7 KNJIŽNICA DR. TONETA PRETNARJA, TRŽIČ	20
3.7.1 Predstavitev knjižnice in oris analize njenega okolja.....	20
3.7.2 Razmerja med strokovnim gradivom in leposlovjem v strateških dokumentih ..	21
3.7.3 Promocija strokovnega gradiva na spletni strani knjižnice	22
3.8 MESTNA KNJIŽNICA PIRAN.....	22
3.8.1 Predstavitev knjižnice in oris analize njenega okolja.....	22
3.8.2 Razmerja med strokovnim gradivom in leposlovjem v strateških dokumentih ..	23
3.8.3 Promocija strokovnega gradiva na spletni strani knjižnice	24
3.9 KNJIŽNICA DRAVOGRAD.....	25
3.9.1 Predstavitev knjižnice in oris analize njenega okolja.....	25
3.9.2 Razmerja med strokovnim gradivom in leposlovjem v strateških dokumentih ..	25
3.9.3 Promocija strokovnega gradiva na spletni strani knjižnice	26
4 RAZPRAVA O REZULTATIH RAZISKAVE	26
5 POVZETEK REZULTATOV IN ZAKLJUČKI.....	32
5.1 POVZETEK REZULTATOV	32
5.2 KRITIČNA OCENA REZULTATOV RAZISKAVE	32
5.3 IZVIRNOST/UPORABNOST RAZISKAVE	33
5.4 SKLEPNE MISLI.....	33
6 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA	34
PRILOGA 1	i

KAZALO SLIK

Slika 1: Število enot v zbirkah knjižnega gradiva po izbranih knjižnicah v letu 2021	5
--	---

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Število nabavljenih posameznih naslovov knjižničnega gradiva v KPGT	15
Preglednica 2: Izbor vrst gradiva za knjižnično zbirko Mestne knjižnice Piran po knjižničnih vlogah	23
Preglednica 3: Število in delež knjižnic, ki imajo na svojih spletnih straneh objavljene dokumente o nabavni politiki in ki navajajo podatke o razmerju med strokovnim in leposlovnim knjižničnim gradivom	27

Preglednica 4: Število in delež knjižnic, ki imajo na svojih spletnih straneh objavljene letne načrte nakupa in ki navajajo podatke o razmerju med strokovnim in leposlovnim knjižničnim gradivom.....	27
Preglednica 5: Število in delež knjižnic, ki imajo na svojih spletnih straneh objavljene letne načrte nakupa za leta 2020–2022 in ki navajajo podatke o razmerju med strokovnim in leposlovnim knjižničnim gradivom	28
Preglednica 6: Število in delež knjižnic, ki imajo na svojih spletnih straneh objavljena letna poročila in ki navajajo podatke o razmerju med strokovnim in leposlovnim knjižničnim gradivom	29
Preglednica 7: Izsledki analize spletnih strani izbranih knjižnic.....	30

SEZNAM OKRAJŠAV

GKFB – Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica

KD – Knjižnica Dravograd

KDTP – Knjižnica dr. Toneta Pretnarja

KFKMO – Knjižnica Franca Ksavra Meška Ormož

KPGT – Knjižnica Pavla Golie Trebnje

KŠPJ – Knjižnica Šmarje pri Jelšah

MK – Mariborska knjižnica

MKL – Mestna knjižnica Ljubljana

MKP – Mestna knjižnica Piran

1 UVOD

1.1 TEMA NALOGE

Kakovost vsake knjižnične zbirke je odvisna od ustrezne nabavne politike, zmožnosti pri financiranju, ponudbe aktualnega gradiva na trgu, in zatečenosti stanja, zato smo želeli v kar največji možni meri ugotoviti dejansko stanje strokovnega gradiva v slovenskih splošnih knjižnicah.

V Strokovnih priporočilih in standardih za splošne knjižnice je zapisano, da je priporočeno razmerje “med leposlovnim in strokovnim gradivom do 50 % naslovov leposlovnega gradiva v krajevnih knjižnicah, z velikostjo knjižnice se praviloma večja delež strokovnega gradiva” (Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice, 2018, str. 18). V raziskavi smo skušali ugotoviti, kako dosledno izbrane slovenske splošne knjižnice upoštevajo priporočila glede tega razmerja oziroma ali je nakup strokovnega gradiva res tolikšen, kot je to priporočeno, in če ni, zakaj je temu tako. Preverili smo tudi, ali letni načrti nakupa knjižničnega gradiva odražajo usmeritve, ki morajo izhajati iz strateškega dokumenta za upravljanje s knjižnično zbirko, torej iz analize okolja. Če želijo splošne knjižnice pridobiti sredstva za nakup gradiva od Ministrstva za kulturo (v okviru neposrednega poziva za sofinanciranje), morajo imeti za namene argumentacije sprejet in na svoji spletni strani objavljen dokument o nabavni politiki oziroma strateški dokument za upravljanje s knjižnično zbirko. Gre za načrt, kako bodo knjižnice razvijale svojo zbirko, kako se bodo približale omenjenim standardom. Pričakovali smo, da imajo knjižnice te dokumente ustrezno pripravljene in objavljene, saj je to njihova pogodbeno obveznost, če želijo pridobiti državna sredstva za sofinanciranje nakupa knjižničnega gradiva, kar predstavlja pomemben vir njihovih prihodkov. Prav tako smo skušali dobiti vpogled v aktivnosti izbranih knjižnic pri promoviranju strokovnega gradiva na domačih spletnih straneh.

1.2 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE

Z raziskavo smo želeli ugotoviti dejansko stanje pridobivanja strokovnega gradiva na primeru izbranega vzorca knjižnic, ki zajema slovenske splošne knjižnice različnih tipov velikosti. Zanimalo nas je torej, ali dokumenti o nabavni politiki vplivajo na njeno dejansko izvajanje.

1.3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA IN HIPOTEZE

Kot usmeritev skozi raziskavo smo oblikovali naslednja raziskovalna vprašanja:

1. Ali imajo slovenske splošne knjižnice na svojih spletnih straneh objavljene dokumente o nabavni politiki, denimo pravilnik o upravljanju knjižnične zbirke ali kakšno drugo obliko strateškega dokumenta o upravljanju in izgradnji knjižnične zbirke ter letni načrt nakupa? Ali ti dokumenti vsebujejo ločene podatke o načrtovanem nakupu za strokovno in leposlovno gradivo?
2. Ali se nabavna politika v slovenskih splošnih knjižnicah evalvira in prilagaja novim potrebam ter tako odseva morebitne spreminjajoče se specifikke v neposrednem okolju ali gre za zgolj sprejet in nikoli revidiran vidik strokovnega dela v knjižnicah?
3. Ali imajo slovenske splošne knjižnice na svojih spletnih straneh objavljena letna poročila?
4. Ali slovenske splošne knjižnice na svojih spletnih straneh priporočajo v branje in uporabo tudi strokovno gradivo? Kako skrbijo za spodbujanje uporabe tega segmenta svoje zbirke?

Določili smo naslednje predpostavke:

1. Slovenske splošne knjižnice imajo na svojih spletnih straneh objavljen strateški dokument, ki opredeljuje politiko ravnanja s knjižnično zbirko.
2. Slovenske splošne knjižnice imajo na svojih spletnih straneh objavljene dokumente o letnem načrtu nakupa knjižničnega gradiva za zadnja tri leta. Ti vsebujejo ločene podatke o načrtovanem nakupu leposlovnega in strokovnega gradiva.
3. Slovenske splošne knjižnice imajo na svojih spletnih straneh objavljena letna poročila o delu in ta vsebujejo tudi podatke o izvršenih nakupih knjižničnega gradiva, ločeno za leposlovno in strokovno gradivo.
4. Slovenske splošne knjižnice na svojih spletnih straneh predstavljajo in priporočajo v branje in uporabo vse segmente svoje zbirke, torej tudi strokovno gradivo.

1.4 METODOLOGIJA IN METODE

Raziskovalni podatki so bili pridobljeni s pomočjo pregleda spletnih strani izbranih splošnih knjižnic in deskriptivne analize dokumentov, ki so nam bili tam na voljo. Podrobnejša pojasnila

za izkazano stanje smo poskušali poiskati s polstrukturiranimi intervjuji, ki so bili izvedeni po predhodnem dogovoru s posamezniki – po telefonu ali elektronski pošti. Izhodiščna vprašanja so izpraševanci prejeli vnaprej, na svoje službene elektronske naslove.

Raziskovalni vzorec je bil naključen, a delno reprezentativen. Zajemal je devet slovenskih splošnih knjižnic. Poleg Mestne knjižnice Ljubljana, ki je največja slovenska splošna knjižnica in obenem avtoričina matična organizacija, smo preostale izbrali po načelu enakomerne zastopanosti glede na geografsko razpršenost in velikost zbirke (število enot gradiva). Poskusili smo opraviti po en intervju za vsako knjižnico, in sicer z osebami iz oddelkov nabave v posameznih knjižnicah.

Za nas pomenljivi podatki v teh dokumentih so bili tako kvantitativni kot kvalitativni. Prve, ki prikazujejo upoštevanje Strokovnih priporočil, smo na kratko statistično analizirali in jih predstavili opisno, tabelarično in grafično. Pisno smo predstavili še izsledke kvalitativnega značaja. Po opravljenih intervjujih, ki so kvalitativna raziskovalna metoda dela, smo podatke vsebinsko analizirali po opisni metodi.

2 UPORABLJENO STROKOVNO IZRAZOSLOVJE (TEORETSKI UVOD)

Izraz strokovno gradivo bi laiki verjetno najpogosteje razložili kot knjižno gradivo, ki ne spada k leposlovju. Tudi Sektor za muzeje, arhive in knjižnice pri Ministrstvu Republike Slovenije za kulturo ga definira podobno: “Knjižno gradivo je razdeljeno še na leposlovje in strokovno gradivo. Med leposlovjem najdete prozo, poezijo in dramatiko, strokovno gradivo pa je urejeno po vsebinskih sklopih, za kar knjižnica uporablja mednarodno uveljavljeni sistem univerzalne decimalne klasifikacije (UDK)” (Ministrstvo za kulturo, b. d.). V BibSiStovem seznamu definicij statističnih spremenljivk je opredeljeno podobno – kot gradivo, ki ni leposlovje, dodano pa je še, da je takšno “ne glede na to kateri starostni skupini je namenjeno” (BibSiSt – definicije statističnih spremenljivk, b. d., str. 18). V Bibliotekarskem terminološkem slovarju najdemo razlago izraza strokovna literatura, ki je v svojem osnovnem pomenu sinonim za strokovno gradivo: “literatura, ki obravnava določena strokovna področja na poljudnem, poljudnoznanstvenem ali znanstvenem nivoju; prim. leposlovje” (Kanič idr., 2011).

Izraz nabavna politika je v istem viru pojasnjena kot “sistematičen dolgoročni načrt, smernice za nabavo knjižničnega gradiva in oblikovanje knjižnične zbirke v skladu s cilji in poslanstvom knjižnice ter potrebami uporabnikov” (Kanič idr., 2011). Avtorica Rampih (2010, str. 25–26) je izraz opredelila kot “zapisano zavezo knjižnice o sistematičnem in permanentnem upravljanju knjižnične zbirke s konkretnimi navodili, po kakšnih formalnih in vsebinskih kriterijih bo knjižnica izgrajevala knjižnično zbirko, da bo v skladu z njenim poslanstvom in v skladu s potrebami vseh prebivalcev po knjižničnem gradivu in informacijah. Pri tem mora knjižnica zastaviti strategijo, kako bo dosegla cilje, ki so odraz njenega poslanstva. Odgovornost za uresničevanje teh ciljev je naloga najvišjega vodstva knjižnice”.

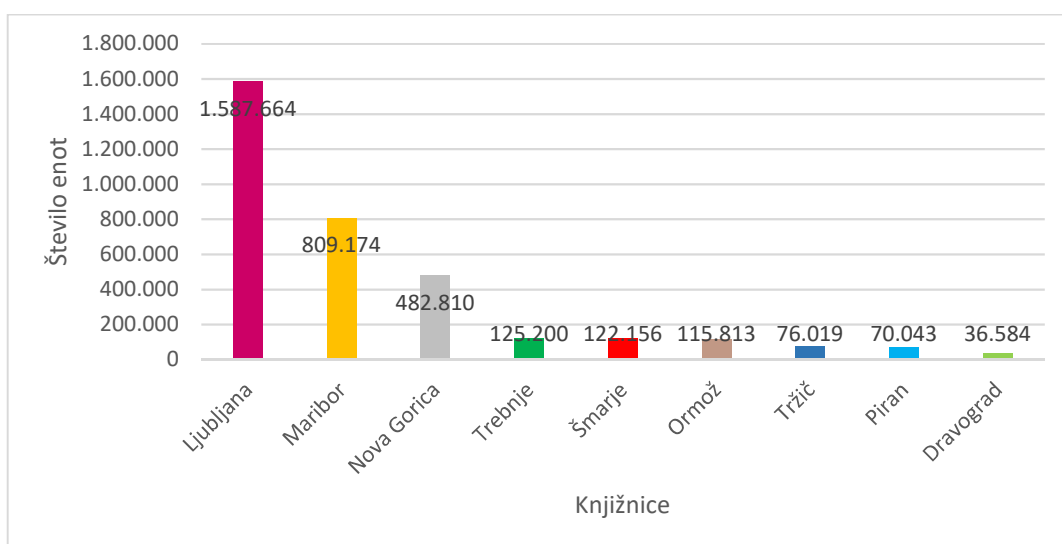
Pogosto se v povezavi s tem izrazom uporablja še pojem upravljanje knjižnične zbirke in ta je od vseh naštetih terminov najširši. “Razumemo ga kot proces, v katerem se opravlja vodenje, organiziranje, načrtovanje nabavne politike in nadzor nad njenim uresničevanjem” (Rampih, 2010, str. 20).

3 RAZISKOVALNI DEL

Pred samo uporabo že omenjene metode analize dokumentov in pregledovanjem spletnih strani izbranih slovenskih knjižnic smo morali določiti raziskovalni vzorec. Ta zaradi narave pričujoče pisne naloge, razpoložljivih časovnih okvirov, pa tudi zaradi dokaj velike količine dokumentov za analizo ni mogel biti velik. V Sloveniji je v letu 2020 delovalo 58 splošnih knjižnic, ki so razdeljene na deset knjižničnih območij (BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah, b. d.). Ker se slovenske splošne knjižnice po velikosti močno razlikujejo med seboj, smo se odločili, da jih razdelimo v tri velikostne skupine. Najbližji večkratnik števila tri okrog števila deset (število območij) je tri, zato smo se odločili, da bo vzorec velik trikrat po tri knjižnice, torej devet enot ($N = 9$), kar predstavlja slabih 16 % celotnega števila knjižnic. Skupno število enot gradiva v Sloveniji je 11.079.730, naše izbrane knjižnice pa skrbijo za svoje zbirke v skupni količini 3.648.851 enot gradiva (BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah, b. d.), kar je celo 33 % od celotne količine. Kot merilo pri določanju velikosti smo si izbrali skupno število enot gradiva na knjižnico. V zbirki statističnih podatkov o splošnih knjižnicah v letu 2021 na NUK-ovem portalu BibSiSt smo jih poiskali in vse knjižnice razvrstili po tem merilu od največje do najmanjše. Vrhnja mesta so večinoma (in pričakovano) zasedle osrednje območne knjižnice. Največje tri so bile izbrane za vzorčno skupino največjih knjižnic. To so

Mestna knjižnica Ljubljana, Mariborska knjižnica in Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica. Izbor nam je ustrezal tudi zato, ker so knjižnice geografsko dovolj oddaljene med seboj. Sledil je izbor treh knjižnic za skupino najmanjših. Najmanjša knjižnica je v Dravogradu, preostali dve pa smo želeli izbrati tako, da se knjižnična območja v vzorcu ne bi ponavljala. Pred dokončno izbiro predstavnic skupine najmanjših knjižnic smo na seznamu pogledali še knjižnice, ki so bile razvrščene okrog 30. mesta (kot že rečeno, od skupno 58 knjižnic) in potem skombinirali tako, da sta obe skupini manjših knjižnic dobili po tri predstavnice, ki so bile tudi dovolj oddaljene med seboj. Dodatno smo vpeljali tudi merilo, da morajo biti v skupini najmanjših knjižnic s samo eno ali dvema enotama, v srednji skupini pa takšne s 4 ali več enotami. V skupini srednje velikih knjižnic so Knjižnica Pavla Golie Trebnje, Knjižnica Šmarje pri Jelšah in Knjižnica Franca Ksavra Meška Ormož, v skupini najmanjših pa Knjižnica dr. Toneta Pretnarja v Tržiču, Mestna knjižnica Piran in Knjižnica Dravograd.

Na Sliki 1 je nazorno prikazana razlika v količini gradiva po izbranih knjižnicah. Že med prvimi tremi knjižnicami sta faktorja razlike med obema paroma skoraj 2, med največjo in najmanjšo knjižnico pa je faktor razlike kar dobrih 40. Po izrisu preglednice smo sicer ugotovili, da se število enot pri knjižnicah druge in tretje skupine ne razlikuje prav dosti, zato smo bili zadovoljni, da smo vpeljali še dodatno merilo (število organizacijskih enot).



Slika 1: Število enot v zbirkah knjižnega gradiva po izbranih knjižnicah v letu 2021 (Vir: BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah, b. d.)

Analiza izbranih spletnih strani in tam objavljenih dokumentov je potekala med 1. 8. in 30. 9. 2022. Vseskozi smo si beležili podatke in hkrati širše raziskovali obravnavano temo.

3.1 MESTNA KNJIŽNICA LJUBLJANA

3.1.1 Predstavitev knjižnice in oris analize njenega okolja

Mestna knjižnica Ljubljana (v nadaljevanju MKL) je kot knjižnica v prestolnici s svojimi 35 knjižnicami¹ in 47 postajališči bibliobusa (Mestna knjižnica Ljubljana, b. d. b) največja splošna knjižnica v Republiki Sloveniji. Je tudi osrednja območna knjižnica za osrednjeslovensko regijo. Na območju s 352.158 prebivalci (število potencialnih uporabnikov) (SURIS, 2022, v BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah, b. d.) ima 76.382 članov (to je 22 %, *op. a.*). Po podatkih iz leta 2021 njena zbirka obsega 1.587.664 enot, v minulem letu so si člani izposodili skupno 3.144.951 enot gradiva (kar je povprečno 41 enot na posameznega člana, *op. a.*) (BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah, b. d.).

Knjižnica že uveljavljen slogan “Povsod v mestu” nadgrajuje v svojo novo dolgoročno vizijo, kjer med drugim izpostavlja, da z uvajanjem drznih in inovativnih praks na področju kulture in izobraževanja izboljšuje družbeni položaj prebivalcev Slovenije in krepi mednarodno prepoznavnost slovenskih knjižnic (Mestna knjižnica Ljubljana, b. d. b). MKL torej poudarja svojo obrnjenost izven meja svojega osnovnega delovanja, čeprav se vseeno zaveda, da mora prvenstveno skrbeti za svojo osnovno dejavnost.

O analizi okolja MKL smo v strateškem načrtu našli podrobno razdelano študijo s podatki na kar 9 straneh (Mestna knjižnica Ljubljana, 2016, str. 46–54). Ker jih je nemogoče strniti v le nekaj vrstic podatkov, navajamo letni načrt nakupa z zadovoljivim povzetkom, in sicer gre za izrazito mestno okolje z visoko dnevno – delavsko in izobraževalno migracijo ter potrebami okolja z visokim deležem storitvenih dejavnosti, upravnih uradov, predstavništev, mednarodnih stikov, visoke koncentracije izobraževalnih ustanov, kar vse se odraža tudi v strukturi članstva

¹ Na območju Mestne občine Ljubljana s petimi knjižnicami mestnih območij in 15 krajevnimi knjižnicami; za osem občin izven Mestne občine Ljubljana: Brezovica, Dobrova - Polhov Gradec, Dol pri Ljubljani, Horjul, Ig, Škofljica, Vodice in Velike Lašče s 14 krajevnimi knjižnicami.

knjižnice. Ker knjižnica opravlja knjižnično dejavnost tudi na področju osmih primestnih občin, načrtuje nakup za ta del knjižnične mreže glede na specifičnost teh okolij (Mestna knjižnica Ljubljana, 2017, str. 4).

3.1.2 Razmerja med strokovnim gradivom in leposlovjem v strateških dokumentih

Iskane podatke smo našli v natančno izpisanih dokumentih. Najbližje leto, ko so dostopni vsi podatki, ki so nas zanimali, je bilo preteklo leto, torej 2021. Za to leto veljata še dva dokumenta, ki sta bila sicer v letu 2022 že posodobljena. To sta Pravilnik o upravljanju knjižnične zbirke v Mestni knjižnici Ljubljana (2012) in Strateški načrt Mestne knjižnice Ljubljana za obdobje 2017–2021 (Mestna knjižnica Ljubljana, 2016). Najprej smo v pravilniku našli zapis, da knjižnica “skrbi za ustrezen izbor gradiva tako, da letni prirast gradiva sestavlja 60 % naslovov strokovnega in 40 % naslovov leposlovnega gradiva”² (Mestna knjižnica Ljubljana, 2012, str. 12). Tri strani naprej je opisano podrobnejše merilo za izbor gradiva glede na stopnjo izčrpnosti posameznega področja, kjer smo lahko prebrali, da na izbor posameznega strokovnega gradiva vpliva stopnja zahtevnosti vsebine³ in da knjižnica večinoma uvršča v zbirko gradivo “znotraj druge in tretje stopnje poglobljenosti” (str. 15). Pri opisu rednega merjenja in vrednotenja upravljanja knjižnične zbirke je zapisano, da knjižnica redno zbira podatke o prirastu naslovov po krajevnih knjižnicah, in sicer ločeno za strokovno in leposlovno gradivo (str. 28) ter da postavlja kazalnik, ki ga narekujejo predpisi iz knjižničarske stroke za sestavo zbirke, da mora letni prirast gradiva izkazovati razmerje 60 % naslovov strokovnega gradiva proti 40 % leposlovja (str. 30).

² V času priprave navedenega strateškega dokumenta standardi, ki jih za merilo jemljemo v tej raziskavi, še niso bili posodobljeni. Predhodnik tega dokumenta, Standardi za splošne knjižnice iz leta 2005, v tem dokumentu niso navedeni kot zakonska ali druga pravna podlaga, nasprotno pa je naveden Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2003), v katerem v 12. členu piše, da ima splošna knjižnica “ustrezen izbor gradiva, kadar letni prirast gradiva sestavlja 60% naslovov strokovnega in 40% naslovov leposlovnega gradiva”. Razmerje torej tedaj še ni bilo izenačeno na 50 : 50.

³ Razlaga sledi v nadaljevanju istega vira. Gre za razvrstitev strokovnega gradiva v 6 stopenj: 0 – gradivo z neustrezno in premajhno stopnjo zahtevnosti, 1 – gradivo z minimalno stopnjo podatkov, 2 – gradivo z osnovno stopnjo podatkov, 3 – gradivo za študijske namene, 4 – gradivo za raziskovalne namene in 5 – specialne zbirke.

V Strateškem načrtu (Mestna knjižnica Ljubljana, 2016) je upravljanje knjižnične zbirke navedeno kot prvi cilj v prvem strateškem področju prvega sklopa: aktualna in učinkovita knjižnična zbirka (str. 1). Med strateškimi usmeritvami je kot prvo zapisano “zagotavljanje novosti založniške produkcije v obsegu, kot ga predvidevajo pogoji za izvajanje knjižnične dejavnosti in/ali standardi in strokovna priporočila za knjižnično dejavnost”. Dodano je pojasnilo, da v “času preteklega strateškega obdobja financiranje nakupa knjižničnega gradiva ni omogočalo prirasta novega gradiva, kot ga določajo standardi in strokovna priporočila za knjižnično dejavnost” (str. 2). Usmeritev in pojasnilo smo sicer bolj razumeli kot določilo glede velikosti zbirke in ne toliko glede razmerja med leposlovnim in strokovnim gradivom. Nasprotno od teh domnev pa smo pozneje, ob pregledu naslednjega dokumenta – Program dela za leto 2021 (Mestna knjižnica Ljubljana, 2020, str. 23) – ugotovili, da je pri sklicevanju na prvi cilj iz Strateškega načrta postavljen kazalnik uspešnosti, ki se navezuje na razmerje med nakupom naslovov leposlovja in stroke (v odstotkih), poleg njega pa je navedena primerjalna vrednost 36 – 66⁴ za isto vrsto podatka iz leta 2019. To pomeni, da so snovalci strateškega načrta MKL vseeno imeli v mislih, da znotraj tega cilja načrtujejo tudi ustrezno razmerje med obema zvrstema gradiva. Ker so bila po sprejetju tedaj veljavnega strateškega načrta (Mestna knjižnica Ljubljana, 2016) sprejeta nova Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (2018, str. 24), so ta kot pravna podlaga navedena tudi v omenjenem programu dela, kar potrjuje tudi navedeno določilo o prirasti knjižničnega gradiva: “knjižnica pri izboru gradiva načrtuje prirast, ki bo v knjižnični zbirki zagotavljal 50 % naslovov strokovnega in 50 % naslovov leposlovnega gradiva” (Mestna knjižnica Ljubljana, 2020, str. 24). Zaradi upoštevanja novih priporočil⁵ je v dokumentu dodano še, da knjižnica upošteva tudi potrebe in želje uporabnikov, kakor tudi specifičnost okolja, v katerem opravlja svojo dejavnost⁶ (Mestna knjižnica Ljubljana, 2020, str. 24). V letnem programu dela praviloma ne gre brez številskih napovedi, zato smo našli tudi podatek, da je načrtovan letni obseg nakupa 3100 naslovov strokovnega in enako število naslovov leposlovnega gradiva (Mestna knjižnica Ljubljana, 2020, str. 26).

⁴ Da gre za napačen podatek, smo posumili, kajti vsota iz navedenega razmerja ne znaša 100 %. Po preverbi v Poslovnem poročilu za leto 2019 (Mestna knjižnica Ljubljana, 2020, str. 25) navajamo pravilno razmerje: 34 – 66.

⁵ “Knjižnica ima oblikovano politiko upravljanja knjižnične zbirke glede na potrebe prebivalcev lokalne skupnosti in dostopne vire informacij [...] proaktivno se odziva na potrebe in interese v lokalni skupnosti ter odraža raznolikost lokalne skupnosti.” (Strokovna priporočila in standardi ..., 2018, str. 33)

⁶ Mimogrede, tu se nam ponuja dokaz, da knjižnica dokumente tekom let prilagaja dejanskim spremembam.

Nadalje v dokumentu najdemo konkretne načrtovane dejavnosti za različne ciljne skupine uporabnikov. Med številnimi na tem mestu izpostavljamo le eno načrtovano dejavnost – četudi ni posebno velikopotezna, je vendarle zapisana, kar pomeni, da se sodelavci zavedajo primanjkljaja vsebinsko podobnih –, s katero bodo v Knjižnici Prežihov Voranc posebno pozornost namenili izpostavljanju in promociji strokovnega gradiva (Mestna knjižnica Ljubljana, 2020, str. 47).

Kot zadnji dokument pri MKL smo si ogledali še letno poročilo za leto 2021. V obsežnem dokumentu smo med drugim pri upravljanju knjižnične zbirke zasledili že omenjeni kazalnik, ki vsebuje podatek o doseženem razmerju med nakupom naslovov leposlovja in stroke (v odstotkih). Vrednost je za leti 2020 in 2021 enaka, in sicer znaša 37 proti 63 (Mestna knjižnica Ljubljana, 2022, str. 28). Poročilo v nadaljevanju vsebuje še veliko vrednosti, za našo raziskavo sta pomembna še dva podatka. Iz prirasta gradiva po krajevnih knjižnicah, ki je prikazan kot število izvodov po UDK skupinah (str. 29), smo lahko izračunali delež strokovnih knjig: 48 %. Podatek o še enem razmerju smo izračunali iz podatkov v naslednjem prikazu. Prirast naslovov strokovnega gradiva je 7428, leposlovnega pa 6830 (str. 30), kar pomeni, da je delež strokovnega gradiva 52 %.

3.1.3 Promocija strokovnega gradiva na spletni strani knjižnice

Strokovno gradivo je na spletni strani MKL zastopano enakovredno z leposlovjem. Že na naslovni strani stoji rubrika Priporočamo in nato lahko izbiramo med knjigami, filmi, glasbo in igračami. Po kliku na možnost Knjige se nam na levi strani prikaže meni s številnimi filtri. Z izbiro filtriranja po zvrsti nam aplikacija ponudi izbiro področja različnih strok. Ob kliku na izbrano knjigo nas spletna stran preusmeri v katalog Cobiss+.

3.2 MARIBORSKA KNJIŽNICA

3.2.1 Predstavitev knjižnice in oris analize njenega okolja

Mariborska knjižnica (v nadaljevanju MK) je druga največja slovenska splošna knjižnica, ki jo tvori 19 krajevnih knjižnic⁷ in bibliobus. Izvaja tudi funkcijo osrednje območne knjižnice za območje vzhodne Štajerske. Na njenem območju delovanja živi 186.034 prebivalcev (SURS, 2022, v BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah, b. d.), dejanskih članov pa je 26.329 (to je 14 %, *op. a.*). Zbirka knjižnega gradiva šteje 809.174 enot, v letu 2021 so dosegli izposajo v višini 1.261.912 enot (kar je 48 enot na člana, *op. a.*) (BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah, b. d.).

Poslanstvo MK je, da vsem prebivalcem na območju svojega delovanja omogoči neomejen dostop do knjižničnega gradiva in informacij ter informacijskih in kulturnih storitev. (Mariborska knjižnica, b. d. b). Analize okolja nismo zasledili v nobenem dokumentu na spletni strani, imajo pa v dokumentu o nabavni politiki navedene demografske podatke, ki jih pri načrtovanju nabave letno ali občasno preverjajo: število prebivalcev v regiji, starostno strukturo prebivalstva, prebivalstvo po maternem jeziku, delovno aktivno prebivalstvo, brezposelne osebe in stopnjo registrirane brezposelnosti po občinah ter število otrok s posebnimi potrebami do 14. leta starosti (Mariborska knjižnica, b. d. b). V programu dela za leto 2021 so izpostavili, da bodo v okviru strateških ciljev redno spremljali in analizirali zunanje in notranje okolje knjižnice ter izvajali manjše raziskave v posameznih lokalnih okoljih med uporabniki, člani in nečlani (Mariborska knjižnica, b. d. d, str. 22). V letnem poročilu za isto leto to sicer ni omenjeno, a veljavno strateško obdobje traja do leta 2025, tako da so aktivnosti verjetno še v teku.

V strateškem načrtu so tudi posebej poudarili, da morajo biti strategije enot MK v drugih občinah povezane z razvojem lokalnega okolja, v katerem delujejo (Mariborska knjižnica,

⁷ V šestih občinah ustanoviteljicah: Mestna občina Maribor, Duplek, Hoče - Slivnica, Miklavž na Dravskem polju, Rače - Fram in Starše; v šestih občinah pogodbenih partnericah: Kungota, Lovrenc na Pohorju, Pesnica, Ruše, Selnica ob Dravi, Šentilj; s postajališči bibliobusa sega še na območje občin Slovenska Bistrica in Oplotnica (Mariborska knjižnica, 2021).

2021, str. 1). Zavedajo se tudi pomena rednega spremljanja uresničevanja politike in prilagajanja razvoju, saj so upravljanje knjižničnih zbirk uvrstili med svoje strateške usmeritve. Pregledali, analizirali in vrednotili bodo obstoječe dokumente nabavne politike ter pripravili nove na izhodiščih analiz obstoječega stanja in uporabe (Mariborska knjižnica, 2021, str. 15).

3.2.2 Razmerja med strokovnim gradivom in leposlovjem v strateških dokumentih

V dokumentih za načrtovanje nakupa gradiva za leto 2021 nismo zasledili specifičnih količin, ki bi jih specificirali po zvrsteh, saj navajajo zgolj sledenje predpisanemu razmerju med stroko in leposlovjem 50 : 50 (Mariborska knjižnica, b. d. č; b. d. d, str. 27). Tudi naprej v letnem poročilu za leto 2021 nismo našli konkretnih podatkov o razmerju pri nakupu ali prirastu, tako da nam jih je na našo prošnjo posredovala N. Lončar (osebna komunikacija, 29. in 30. 9. 2022): nakup gradiva po naslovih je bil opravljen v razmerju 50 : 50, prirast po naslovih v razmerju 57 : 43 v korist strokovnega gradiva, stanje zbirke na zadnji dan leta 2021 pa je doseglo 58 % v korist stroke. Glede na vzorno razmerje smo jo povprašali, ali skozi celotno obdobje leta skrbno spremljajo gibanje tega razmerja, da jim ga uspe tako natančno zadeti, je odgovorila, da ne in da temu botrujejo predvsem dolgoletne izkušnje in občutek za knjižnično zbirko. Pregled podatkov zaključujemo z razmerjem med izposojajo strokovnega gradiva (343.665 enot) in leposlovja (864.830 enot) (Mariborska knjižnica, b. d. c, str. 38), kar pomeni, da se je leposlovja v letu 2021 izposodilo 2,5-krat več kot stroke. Kot osrednja območna knjižnica se torej zavedajo svojega pomena in se držijo predpisanih razmerij ter posebnostim iz svojega okolja ne dopuščajo, da prevladajo nad predpisi.

3.2.3 Promocija strokovnega gradiva v knjižnici in na njeni spletni strani

Promocijo strokovnega gradiva v MK smo zasledili v obliki prireditev. Izvajajo program Odprti horizonti, za katerega organizirajo pogovore s področja humanistike in drugih strokovnih področij, predavanja in predstavitve strokovnih knjig (Mariborska knjižnica, b. d. c, str. 54; b. d. d, str. 29) in poseben cikel filozofskih pogovorov Filozofija med knjigami (Mariborska knjižnica, b. d. c, str. 53).

Naslovna spletna stran brbota od informacij (dandanes smo vajeni bolj izčiščenih spletnih strani) in tako ima tam svoje mesto tudi rubrika Priporočamo. Na njej se izmenjuje 12 slik z

naslovnici knjig, med katerimi ni nobene strokovne knjige. Vseeno obstaja možnost za prikaz več rezultatov in tam smo našli iskalnik z menijem za filtriranje rezultatov. Med njimi je tudi strokovno gradivo. Ko smo po prikazu zadetkov kliknili na izbrano knjigo, se nam je pokazal izčrpen opis. Pohvalno je, da je pod vsakim opisom podpisana oseba, ki ga je pripravila, ker daje zapisanemu večjo kredibilnost.

3.3 GORIŠKA KNJIŽNICA FRANCETA BEVKA NOVA GORICA

3.3.1 Predstavitev knjižnice in oris analize njenega okolja

Knjižnica (v nadaljevanju GKFB) je osrednja območna knjižnica goriškega področja in hkrati splošna knjižnica na obmejnem področju, ki zagotavlja dostop do knjižničnega gradiva tudi Slovencem v zamejstvu. GKFB ima 9 krajevnih knjižnic⁸ in bibliobus (Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica, 2021, str. 6). Na območju delovanja GKFB je leta 2021 živel 58.314 prebivalcev (SURS, 2022, v BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah, b. d.), od katerih jih je imelo članstvo 12.578 (to je 22 %, *op. a.*). V zbirki imajo 482.810 enot knjižnega gradiva, kar jo je leta 2021 uvrstilo na 3. mesto v naši državi po številu enot gradiva. Člani so si leta 2021 izposodili 547.117 enot gradiva (BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah, b. d.), kar je 43 enot na člana.

Pomena analize okolja se knjižnica dobro zaveda in ga poudarja na več mestih (Goriška knjižnica ..., 2020a; 2020b, str. 36; 2021, str. 11). V letu 2019 je bilo aktivnih članov GKFB skoraj 27 % prebivalcev območja. Uporabniki prihajajo iz številnih vrtcev, osnovnih šol, dveh srednješolskih centrov in univerze. Knjižnico obiskujejo tudi učenci, dijaki in študentje onstran državne meje. Generacija zaposlenih ima svoje potrebe po gradivu za permanentno izobraževanje ter po gradivu za sprostitev in prosti čas. Pri nabavi upoštevajo tudi brezposelne, ki precej časa preživijo v prostorih knjižnice. Ugotovili so, da se prebivalstvo na tem področju pospešeno stara, saj je tu delež upokojencev večji od slovenskega povprečja. Močno je zastopana generacija mlajših upokojencev, ki obiskujejo univerzo za tretje življenjsko obdobje.

⁸ GK deluje na območju Mestne občine Nova Gorica ter občin Kanal ob Soči, Brda, Miren - Kostanjevica, Šempeter - Vrtojba in Renče - Vogrsko (Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica, 2021, str. 6).

Tudi članstvo v številnih društvih in kulturno dogajanje v mestu ter okolici spodbujata aktivnost starejšega prebivalstva. Prav tako zaznavajo, da je v knjižnici vedno več obiskovalcev iz sosednje Gorice in okoliških krajev v Italiji, tudi Italijani, ki želijo spoznati in se naučiti slovenskega jezika. Nova Gorica in Gorica dejansko preraščata v somestje, kjer GKFB nudi fizični in virtualni prostor za pridobivanje raznovrstnih informacij (Goriška knjižnica ..., 2020a). V Pravilniku o upravljanju knjižnične zbirke poudarjajo tudi zavedanje o velikem pomenu analize zunanjega okolja za vsako knjižnico posebej, ker se potrebe okolja, v katerih delujejo, in njihovih prebivalcev med seboj razlikujejo (Goriška knjižnica ..., 2021, str. 6).

3.3.2 Razmerja med strokovnim gradivom in leposlovjem v strateških dokumentih

Pri nabavi gradiva knjižnica upošteva Strokovna priporočila in standarde. Zaradi opravljanja funkcije osrednje območne knjižnice sledi zbirka razmerju 60 % strokovnega in 40 % leposlovnega gradiva (Goriška knjižnica ..., 2021, str. 11), nakup pa načrtujejo tudi v skladu z željami in potrebami lokalnega okolja (Goriška knjižnica ..., 2020b, str. 29). Podatkov o nakupu ali prirastu gradiva za leto 2021 nismo našli, iz letnega načrta za leto 2021 pa smo pridobili podatek, da je bilo leta 2019 doseženo razmerje 59,7 : 40,3 v korist strokovnega gradiva (Goriška knjižnica ..., 2020a).

3.3.3 Promocija strokovnega gradiva na spletni strani knjižnice

Ob iskanju aktivnosti v letu 2021, ki v GKFB promovirajo strokovno gradivo, so izstopali dogodki v okviru Dnevov Goriške knjižnice v septembru. Pripravili so projekt Recí ne nevednosti – tokrat na temo astronomije –, v sklopu katerega želijo “poudariti, kaj vse lahko knjižnica ponudi lokalni skupnosti oziroma posamezniku, predvsem pa, da lahko širi znanje, ki je prosto dostopno, široko, bogato, raznoliko – lahko bi rekli neskončno” (Goriška knjižnica ..., 2022, str. 17). Projekt so začeli promovirati že poleti, pohvalno pa je predvsem to, da so dejavnosti potekale na vseh oddelkih, torej za različne ciljne publike (Goriška knjižnica ..., 2022, str. 59), kar dogodku zagotovo daje večjo težo.

Spletna stran knjižnice ima za promocijo strokovne literature veliko možnosti za izboljšave. Na naslovni strani je v desnem kotu prostor za tri slike naslovníc knjig, med njimi so bile sicer tudi strokovne knjige, vendar ob kliku na sliko uporabnika ne popelje na mesto z več informacijami

o gradivu, temveč neposredno na katalog Cobiss+. Obstaja tudi rubrika, ki predstavlja posamezne oddelke v knjižnici v smislu prostora. Po kliku na Oddelek s strokovnim gradivom pridemo samo do osnovnih informacij, ne ponuja pa se nam možnost predstavitve gradiva iz zbirke. Klik na iskalnik po gradivu nas takoj preusmeri v katalog Cobiss+, tako da tudi iskalnik ni unikatni.

3.4 KNJIŽNICA PAVLA GOLIE TREBNJE

3.4.1 Predstavitev knjižnice in oris analize njenega okolja

Mrežo Knjižnice Pavla Golie Trebnje (v nadaljevanju KPGT) tvori pet organizacijskih enot. V gravitacijskem območju knjižnice, ki obsega 4 občine – Trebnje, Mokronog - Trebelno, Šentrupert in Mirna (Knjižnica Pavla Golie Trebnje, 2020), živi 22.206 potencialnih uporabnikov (SURIS, 2022, v BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah, b. d.), od katerih je 3435 članov (to je 15 %, *op. a.*). V letu 2021 so si izposodili 160.033 enot gradiva (BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah, b. d.), kar je 47 enot na člana.

Kot se glasi njihova načrtana vizija, so “splošna knjižnica, ki bo zadovoljevala želje uporabnikov na svojem območju kot klasična knjižnica in sodobna informacijska knjižnica z demokratičnim pristopom do gradiva in informacij za vse” (Knjižnica Pavla ..., 2019). V analizi okolja, ki je zapisana v dokumentu o nabavni politiki, je izpostavljena razpršena naselitev z nizko gostoto, vendar že nekaj časa zaznavajo pozitiven prirast prebivalstva. V strukturi prebivalstva omenjajo še romsko skupnost in večje število tujcev (njihova nacionalna pripadnost ni omenjena, domnevamo pa, da gre večinoma za priseljence, delovne migrante iz držav nekdanje skupne države Jugoslavije⁹ oz. regije Zahodnega Balkana). Stopnja brezposelnosti je pod slovenskim povprečjem. Prometna povezanost z dolenskim središčem je dobra. Veliko je spomenikov naravne in kulturne dediščine. Gospodarske dejavnosti so raznolike – industrija, obrtništvo in kmetijstvo, v manjši meri tudi turizem. Dostopnost informacijskih tehnologij narašča. Na območju je več vrtcev in osnovnih šol, dijaki in študenti

⁹ To potrditev smo dobili tudi v letnem načrtu nakupa gradiva za leto 2022, ki jih omenja v tem kontekstu: “Zaradi vedno večjega števila priseljencev iz držav naše nekdanje skupne države Jugoslavije si prizadevamo zagotoviti tudi knjige v njim razumljivem jeziku” (Knjižnica Pavla Golie Trebnje, 2021a, str. 4).

pa se morajo voziti v druge občine. Dodatne aktivnosti in dejavnosti za KPGT omogočata tudi zavod za prestajanje kazni in dom starejših občanov. Glede na podatke iz let 2018/2019, ki jih navajajo, je delež vpisanih otrok in mladine glede na celotno populacijo veliko večji (46,30 %) od deleža vpisanih odraslih članov (15,66 %). V knjižnici redno spremljajo in analizirajo dostopne statistične podatke o prebivalstvu svojega območja ter izposojajo in uporabljajo knjižnice. Povezujejo se in sodelujejo s kulturnimi, izobraževalnimi in drugimi zavodi ter društvi na območju in v regiji, ponudbo pa dopolnjujejo tudi s predlogi in mnenji uporabnikov.

3.4.2 Razmerja med strokovnim gradivom in leposlovjem v strateških dokumentih

V istem dokumentu smo našli kot navodilo nabavni službi (glede na naš izbor pregledanih dokumentov) redko objavljen osnovni seznam o predvideni količini naročenega gradiva za posamezne enote, t. i. razrez (Preglednica 1). V nadaljevanju je zapisano še, da zbirko dopolnjujejo z izborom v razmerju 60 % strokovnega in 40 % leposlovnega gradiva (Knjižnica Pavla ..., 2020).

Preglednica 1: Število nabavljenih posameznih naslovov knjižničnega gradiva v KPGT (Vir: Knjižnica Pavla Golie Trebnje, 2020)

	Knjižno gradivo		Neknjižno gradivo
	Stroka	Leposlovje	
Oddelek za odrasle v osrednji knjižnici	1	2	1
Oddelek za mladino v osrednji knjižnici	1	2	1
Krajevne knjižnice	0–1	0–1	0–1

V strateškem načrtu za obdobje 2019–2024 imajo pri ciljih in strategijah izpostavljeno, da naj prirast temelji na sledenju priporočilu pri nabavi strokovnega in leposlovnega gradiva v razmerju 60 : 40. Ustrezno je dodano še, da mora knjižnica pri izboru upoštevati tudi potrebe uporabnikov in kakovost gradiva (Knjižnica Pavla ..., 2019). V svojem programu dela za leto 2021 napovedujejo, da bo razmerje med nakupljenimi naslovi stroke in leposlovja v osrednji knjižnici 65 : 35, v drugih enotah pa 55 : 45. Večji delež leposlovja utemeljujejo s potrebami in željami uporabnikov. Strokovno gradivo bodo izbirali bolj selektivno, predvsem s področij, za katere obstajajo večje zanimanje in potrebe na posameznih lokacijah (Knjižnica Pavla ..., 2021b). Pregled letnega poročila za leto 2021 nam je pokazal, da je prirast strokovnega gradiva

2283 naslovov, prirast leposlovnega pa 3161 (to je 42 : 58, *op. a.*), nakupljenih pa je bilo 1794 naslovov strokovnega in 2756 naslovov leposlovnega gradiva (to je 39 : 61, *op. a.*). To pomeni, da se je v nasprotju z načrtovanim realno razmerje občutno nagnilo v korist leposlovnega gradiva. Avtorji poročila so vseeno dodali, da zbirko gradijo v skladu s priporočili in da se skušajo približati priporočenemu razmerju (Knjižnica Pavla ..., 2022).

V telefonskem pogovoru s S. Mestnik (osebna komunikacija, 27. 9. 2022), ki v KPGT skrbi za nabavo gradiva, smo izvedeli, da je njihova najvišja prioriteta zadovoljen uporabnik in da imajo velike težave predvsem s financiranjem, ker ena od pogodbenih občin zamuja s plačili oz. ne prispeva nobenih sredstev, in zato se z razmerji ne utegnejo ukvarjati prioriteto. Spomnili so tudi na to, da so priporočila bolj ohlapna ter da dopuščajo odstopanja, če znajo utemeljiti, zakaj je temu tako.

3.4.3 Promocija strokovnega gradiva na spletni strani knjižnice

Naslovna stran ponuja le povezavo na katalog Cobiss+, predstavitve knjig pa so možne le nekoliko nižje na strani, kjer se izmenjujejo slike knjig na določeno temo. V septembru 2022 so bile to otroške knjige na temo novega šolskega leta. Žal tudi tu ugotavljamo, da klik na sliko knjižne naslovnice le preusmeri uporabnika na katalog Cobiss+, ne ponudi pa nam nobene druge informacije.

3.5 KNJIŽNICA ŠMARJE PRI JELŠAH

3.5.1 Predstavitev knjižnice in oris analize njenega okolja

Knjižnica Šmarje pri Jelšah (v nadaljevanju KŠPJ) je osrednja splošna knjižnica, ki jo tvori pet enot¹⁰ (Knjižnica Šmarje pri Jelšah, 2021a, str. 4). Knjižnica v skladu z odlokom izvaja še organizacijo kulturnih prireditev (koncertna, gledališka, filmska in razstavna dejavnost) ter upravlja s celotno stavbo Kulturnega doma Šmarje pri Jelšah in Muzeja baroka (Knjižnica Šmarje ..., 2021a, str. 18). Na območju KŠPJ živi 18.408 prebivalcev (SURs, 2022, v BibSiSt

¹⁰ Poleg območja občine Šmarje pri Jelšah, izvaja knjižnično dejavnost še v občinah Podčetrtek, Kozje in Bistrica ob Sotli.

– statistični podatki o knjižnicah, b. d.), njenih članov pa je 6491 (to je 35 %, *op. a.*). Celotna knjižnična zbirka obsega 122.156 enot gradiva. V letu 2021 so si člani izposodili 180.227 enot gradiva (BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah, b. d.), kar preračunano pomeni 28 enot na člana.

O svojem poslanstvu so zapisali, da je javni zavod KŠPJ stičišče vseh generacij in prostor kulturnega izražanja, ki združuje ljudi, spodbuja vseživljenjsko učenje in podpira ustvarjalnost. Zavod je z vsemi svojimi dejavnostmi ključen partner skupnosti pri ohranjanju preteklosti, bogatenju sedanosti in ustvarjanju prihodnosti (Knjižnica Šmarje ..., 2021a, str. 4). Analize lokalnega okolja na spletni strani nismo zasledili, kot natančen, samostojen dokument pa je omenjen v strateškem načrtu (Knjižnica Šmarje ..., 2021c, str. 10).

3.5.2 Razmerja med strokovnim gradivom in leposlovjem v strateških dokumentih

Kar se tiče sledenja priporočilom Strokovnih standardov, so v svoj strateški načrt zapisali, da pri nakupu upoštevajo razmerje med strokovnim in leposlovnim gradivom 50 : 50 (Knjižnica Šmarje ..., 2021c, str. 15). Tudi v letnem planu za leto 2021 je predvideno isto (Knjižnica Šmarje ..., 2021a, str. 16), s tem da je za nas zanimiv tudi podatek, ki ga v tem dokumentu natančneje opredelijo, in sicer da načrtujejo nakup temeljnih humanističnih novoizdanih del in strokovno gradivo – poljudno, temeljno študijsko gradivo, gradivo, ki pokriva teme, o katerih ni dovolj gradiva, posebej poudarijo “pomembnost in primernost vsebine” (Knjižnica Šmarje ..., 2021a, str. 16). Presenetljivo je, da pri navedbi kazalnikov za doseg kratkoročnih ciljev za leto 2021 zapišejo kazalnik “upoštevanje razmerja glede na zvrst: 60 % stroka, 40 % leposlovje” (Knjižnica Šmarje ..., 2021a, str. 31). Enak podatek o razmerju smo našli v letnem načrtu nakupa za leto 2021, kjer je pripisana še načrtovana količina – 3440 nakupljenih enot (Knjižnica Šmarje ..., 2020, str. 10). Dejanskega podatka o nakupu v letu 2021 na njihovem spletišču nismo našli, ker letno poročilo za to leto ni objavljeno. Pogledali smo v dostopno poročilo enake vrste za leto 2020, kjer je pri omembi istega kazalnika pripisano, da je razmerje pri nakupu v celoti upoštevano (Knjižnica Šmarje ..., 2021b, str. 82 in 87). Točnejših podatkov o nakupu in prirastu nismo našli.

V zvezi s promocijo strokovnega gradiva v KŠPJ smo zasledili prizadevanja za ohranjanje občinstva na prireditvah. Že vrsto let potekajo v okviru študijskega krožka Psihološki večeri.

Pohvala gre med drugim upoštevanju pobude obiskovalcev, da za vse, ki imajo težave z varstvom otrok, po potrebi tega organizirajo v času predavanj. Otroci v knjižnici poslušajo zgodbe, ustvarjajo in se igrajo (Knjižnica Šmarje ..., 2021b, str. 27).

3.5.3 Promocija strokovnega gradiva na spletni strani knjižnice

Spletna stran je videti zelo sodobno, zračno, kar pomeni, da je bila verjetno pred kratkim prenovljena. Vseeno iskalcem idej za izposajo strokovnega gradiva ne ponuja veliko koristnih informacij. Na naslovni strani se v spodnjem predelu izmenjuje 5 slik z naslovnici knjig, od katerih je ena, ki jo uvrščamo med strokovno gradivo. Ob kliku na sliko si lahko preberemo kratek opis, ne ponudi pa se nam možnost za povezavo na katalog Cobiss+.

3.6 KNJIŽNICA FRANCA KSAVRA MEŠKA ORMOŽ

3.6.1 Predstavitev knjižnice in oris analize njenega okolja

Knjižnica (v nadaljevanju KFKMO) izvaja svojo dejavnost v občinah Ormož, Središče ob Dravi in Sveti Tomaž, in sicer v štirih enotah (Knjižnica Franca Ksavra Meška Ormož, 2019, str. 5). To območje ima 15.809 prebivalcev (SURS, 2022, v BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah, b. d.), od katerih jih je bilo v letu 2021 včlanjenih 2405 (SURS, 2022, v BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah, b. d.), kar je 15 % potencialnih uporabnikov. Zbirka knjižnega gradiva je konec leta 2021 obsegala 115.813 enot, člani pa so si jih izposodili 86.646, kar je 36 enot na člana (BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah, b. d.).

Analizo strukture prebivalstva so opravili v letu 2019 in izpostavili značaj Ormoža kot manjšega središča z dnevno migracijo večjega števila ljudi, ki prihaja v mesto zaradi različnih potreb. V okolici mesta se ljudje pretežno ukvarjajo z različnimi kmetijskimi panogami, razvojna prioriteta celotne lokalne skupnosti sta razvoj turizma in malega podjetništva. Med aktualnimi družbenimi razmerami so izpostavili potrebe po prekvalifikaciji brezposelnih občanov, pri socialnih razmerah in dejavnostih različnih lokalnih akterjev pa javne zavode, društva, kulturne institucije in civilnodružbene iniciative (Knjižnica Franca ..., 2020b, str. 7).

3.6.2 Razmerja med strokovnim gradivom in leposlovjem v strateških dokumentih

Dokumenta o nabavni politiki na spletu nimajo objavljenega. V strateškem načrtu je upravljanje knjižnične zbirke ena od strateških usmeritev, in sicer zagotavljanje novosti založniške produkcije po zakonskih zahtevah (Knjižnica Franca ..., 2019, str. 13). V programu dela za leto 2021 je zapisano, da načrtujejo nakup 2120 novih naslovov knjižnega gradiva, in sicer v razmerju 50 : 50. Dodano je še, da s tem nekoliko povečujejo delež nakupa leposlovnega gradiva zaradi potreb uporabnikov in zaznanih trendov v izposoji (Knjižnica Franca ..., 2020b, str. 6). Opažajo, da se znatno zmanjšuje izposoja strokovnega gradiva, saj do želenih informacij, tako za potrebe izobraževanja kot vseživljenjskega učenja, mnogi dostopajo prek spleta (Knjižnica Franca ..., 2020b, str. 8). Iz pregleda sestave knjižnične zbirke po UDK skupinah (Knjižnica Franca ..., 2020a, str. 4) in iz vsebinskih izhodišč nakupa (str. 6) lahko razberemo, da večino strokovnega gradiva kupujejo v enem izvodu, in sicer za osrednjo knjižnico. Kot edini med analiziranimi knjižnicami so objavili podrobne podatke o načrtih za dopolnjevanje svoje zbirke po UDK skupinah, na primer: “znotraj skupine 37 bomo poskušali nabaviti gradivo s področja bralne kulture, pismenosti in vseživljenjskega izobraževanja. Prav tako bomo sledili kakovostni literaturi o vzgoji otrok in o odraščajoči mladini” (str. 13–14). Tudi v letnem poročilu za leto 2021 je temeljito razdelana statistika sestave zbirke po UDK skupinah, ne manjka pa niti podatek o razmerju med stroko in leposlovjem v zbirki, ki znaša 57 : 43 (Knjižnica Franca ..., 2022, str. 16–17). V nadaljevanju pišejo tudi o priporočenem razmerju med prirastom strokovnega gradiva in leposlovja, ki ga komentirajo: “izpolnjevanje predpisanega največkrat poleg pridobljenih finančnih sredstev temelji še na letni produkciji slovenskih založnikov, saj v zbirko uvrščamo predvsem slovensko knjižno produkcijo” in dodajo podatek, da razmerje pri prirastu med stroko in leposlovjem znaša 45 : 55 (str. 18). Pri poročanju o nakupu gradiva so poudarili, da so zaradi dokaj različnih potreb uporabnikov po krajevnih knjižnicah nakup vseskozi prilagajali specifičnim potrebam uporabnikov posamezne organizacijske enote (str. 19). Izsledke o tem so podkrepili s preglednico o izposoji gradiva glede na vrsto in vsebino gradiva po organizacijskih enotah (str. 34) in zavedajo se, da pri izposoji gradiva s področja UDK skupine 7 (umetnost, šport) velik delež prispeva glasbeno gradivo na CD-jih in filmsko na DVD-jih (str. 33). Na nivoju celotne knjižnične mreže po številu izposojenega gradiva prevladuje leposlovje s slabimi 65 %, stroka pa ima zgolj tretjinski delež (str. 33). O možnih aktivnostih za promocijo uporabe strokovnega gradiva razen poročila o strokovnih predavanjih ni bilo zapisano ničesar.

3.6.3 Promocija strokovnega gradiva na spletni strani knjižnice

Na naslovni strani je v desnem zgornjem kotu rubrika Novo gradivo. Ob kliku na ukaz se nam odpre galerija slik z naslovnici knjig, med katerimi sicer najdemo tudi strokovne knjige, vendar pa je razporeditev naključna, nestrukturirana. Šele klik na sliko nas pripelje na informacijo o zvrsti gradiva in na opis vsebine, ki pa je prevzet (sicer citiran) iz drugih virov, najpogosteje od založnika. Če se vrnemo na naslovno stran, je nižje še enkrat postavljena rubrika Novitete, vendar je vsebina enaka že opisani.

3.7 KNJIŽNICA DR. TONETA PRETNARJA, TRŽIČ

3.7.1 Predstavitev knjižnice in oris analize njenega okolja

Edina enota te knjižnice (v nadaljevanju KDTP) se nahaja v Trziču, z bibliobusom pa obiskujejo še 19 krajev (Knjižnica dr. Toneta Pretnarja, b. d. b). Na njenem območju živi 15.011 prebivalcev (SURs, 2022, v BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah, b. d.), od katerih jih je 2414 včlanjenih (to je 16 %, *op. a.*). Zbirka obsega 76.019 enot, skupna količina izposojenih enot je v letu 2021 dosegla število 139.448 (to je 58 na člana, *op. a.*) (BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah, b. d.).

Pri analizi okolja v dokumentu o nabavni politiki smo našli nekaj geografskih podatkov o občini, prebrali pa smo si lahko še, da je število prebivalcev bolj ali manj konstantno in da povprečna starost prebivalcev narašča hitreje od slovenskega povprečja. V občini se nahajata dom starejših občanov in varstveno delovni center, a tu ni nobene srednje šole. Občani lahko obiskujejo ljudsko univerzo, glasbeno šolo in muzej, udeležujejo se lahko v številnih kulturnih, športnih, gasilskih ali turističnem društvu, domačini in obiskovalci pa lahko tam občudujemo številne spomenike naravne in kulturne dediščine. Med izkazanimi potrebami okolja prevladuje leposlovje – za osnovnošolsko domače branje in bralno značko ter odmevna ali nagrajena dela za odrasle bralce (Knjižnica dr. Toneta ..., 2019, str. 4). V strateškem načrtu smo lahko še prebrali, da srednješolci in študentje redko zaidejo v KDTP, ker obiskujejo knjižnice, ki so v bližini njihovih srednjih šol in univerz (Knjižnica dr. Toneta ..., 2021b, str. 12; V. Rant Tišler, osebna komunikacija, 30. 9. 2022).

KDTP svoje poslanstvo vidi v svoji usmerjenosti k lokalni skupnosti in njenim prebivalcem. “S strokovno usposobljenimi knjižničarji in kakovostno zbirko knjižničnega gradiva omogoča neomejen dostop do znanja, informacij in kulture prebivalcem tržiške občine” (Knjižnica dr. Toneta ..., 2020). V Dokumentu o nabavni politiki so zapisali, da želijo skladno s poslanstvom in nalogami svojim uporabnikom “omogočiti spoznavanje vseh področij človeške ustvarjalnosti in delovanja. Omogočiti jim želi dostop do različnih načinov publiciranega znanja na vseh področjih” (Knjižnica dr. Toneta ..., 2019, str. 6). Sledi vodilo, da pri izgradnji zbirke dajejo prednost zahtevnejši leposlovni literaturi (Knjižnica dr. Toneta ..., 2019, str. 6), kar smo zasledili na več mestih, in sicer zato, ker je to odraz povečanega povpraševanja njihovih članov po leposlovju v primerjavi s strokovnim gradivom (Knjižnica dr. Toneta ..., 2019, str. 6; 2021a, str. 5; V. Rant Tišler, osebna komunikacija, 30. 9. 2022). Kar se tiče izbora strokovnega gradiva za njihovo zbirko, je podano splošno navodilo, da na izbor vplivata zahtevnost vsebine in zastopanost posameznih vsebin v knjižnični zbirki (Knjižnica dr. Toneta ..., 2019, str. 6), konkretnjših navodil nismo zasledili. Podobno kot v obravnavani knjižnici v Trebnjem imajo tudi v KDTP pripravljen razrez za nakup različnih zvrst gradiva. Tu opazimo, da je z izjemo poudarka na gradivu domoznanskega značaja strokovno gradivo skromneje zastopano (str. 7). V letnem načrtu nakupa v letu 2021 zato dodajajo, da bodo uporabnikom manjkajoče naslove strokovnih del zagotovili z medknjižnično izposojjo (Knjižnica dr. Toneta ..., 2020, str. 5).

3.7.2 Razmerja med strokovnim gradivom in leposlovjem v strateških dokumentih

Kar se tiče uresničevanja načrtov v skladu s sledenjem Strokovnim priporočilom, so kljub načrtovanemu razmerju nakupa gradiva med strokovnim in leposlovnim gradivom 50 : 50 (Knjižnica dr. Toneta ..., 2020, str. 5) nabavili 43 % stroke in 57 % leposlovja (Knjižnica dr. Toneta ..., 2022, str. 16), prirast enot pa je še bolj nagnjen v korist leposlovja, in sicer 59 % (Knjižnica dr. Toneta ..., 2022, str. 14). Navajajo tudi razmerje med zvrstema v celotni zbirki, ki je 56 % v korist leposlovja (str. 12), in za še boljše osvetlitev stanja tudi podatke o obravnavanem razmerju pri izposoji gradiva v letu 2021, kjer lahko po svojem preračunu v odstotke ugotovimo, da se je strokovnega gradiva izposodilo le 31 % (str. 22). Iz vseh podatkov smemo z veliko gotovostjo trditi, da KDTP upravičeno zagovarja visok odstotek pridobljenega leposlovnega gradiva. O aktivnostih glede spodbujanja izposoje te zvrsti pa z izjemo poudarjanja pomena domoznanstva žal nismo zasledili ničesar.

3.7.3 Promocija strokovnega gradiva na spletni strani knjižnice

V rubriki na naslovni strani Priporočamo in Prebrali smo za vas se zvrstijo opisi novejših knjig, vendar med njimi ni nobene z oddelka s strokovnim gradivom. Razen tega oglašujejo še tri bralne projekte, za katere so objavljeni tudi bralni sezname. Na vseh je tudi nekaj naslovov strokovnega gradiva, vendar prevladuje leposlovje.

3.8 MESTNA KNJIŽNICA PIRAN

3.8.1 Predstavitev knjižnice in oris analize njenega okolja

Mestna knjižnica Piran (v nadaljevanju MKP) obratuje na dveh lokacijah, in sicer v Piranu in Luciji. Na območju MKP živi 18.432 prebivalcev (SURs, 2022, v BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah, b. d.), njenih članov pa je 2941 (to je 16 %, *op. a.*). Celotna knjižnična zbirka obsega 70.043 enot gradiva, v letu 2021 so si izposodili 101.355 enot gradiva (kar preračunano znese 34 enot na člana, *op. a.*) (BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah, b. d.).

Glavno vodilo MKP je usmerjenost k uporabnikom in zagotavljanje kakovostnih in sodobnih knjižničnih storitev za vse generacije. Namen imajo spremljati zadovoljstvo svojih uporabnikov, prilagajati storitve njihovim potrebam, si prizadevati za njihovo zaupanje in splošen ugled knjižnice v družbi. “Delovanje na narodnostno mešanem območju bo še naprej povezovalni dejavnik in hkrati priložnost ter izziv, da dokažemo, da so jezikovne, kulturne in družbene raznolikosti vrednota, ki prinaša pestrost in bogati naš življenjski prostor” (Mestna knjižnica Piran, 2019, str. 11). Na spletišču MKP, v Katalogu informacij javnega značaja, smo prebrali, da je dokument nabavne politike v izdelavi (Mestna knjižnica Piran, b. d. b). Za informacije o analizi lokalnega okolja smo zato pregledali njihov strateški načrt, ki pa vsebuje le skromne podatke. Na območju MKP je dokaj konstantno število prebivalcev, v piranski občini največ prebivalcev živi v naselju Lucija, ki se nahaja na stičišču urbanega in ruralnega območja. Enota knjižnice v omenjenem naselju je zaradi ugodnega prometnega in parkirnega režima v primerjavi s Piranom lažje dostopna tudi tistim, ki živijo v bližnjih naseljih in vaseh in je tako dostopna najširšemu krogu lokalnih prebivalcev. To potrjujejo tudi njihovi zbrani podatki o uporabnikih (Mestna knjižnica Piran, 2019, str. 8–9). Po podatkih iz letnega načrta za leto 2021 upoštevajo pri nakupu in razporejanju gradiva po enotah “tudi starostno,

izobrazbeno in socialno strukturo prebivalstva, strukturo knjižničnih uporabnikov po ciljnih skupinah in razvojne prioritete lokalnih skupnosti” (Mestna knjižnica Piran, 2020, str. 3). Omenjenih podatkov nismo našli v nobenem njihovem dokumentu. Naposled v dokumentih pri analizi lokalnega okolja le zasledimo, da MKP “deluje v izrazito multikulturnem okolju” (Mestna knjižnica Piran, 2020, str. 3), čeravno konkretno dvojezičnost tega območja tukaj ni posebej omenjena. V dokumentu MKP je nato še zapisano, da posebno pozornost posvečajo uporabnikom s posebnimi potrebami, saj uspešno sodelujejo s Centrom za korekcijo sluha in govora v Portorožu in Centrom za usposabljanje Elvira Vatovec iz Strunjana (Mestna knjižnica Piran, 2020, str. 3).

3.8.2 Razmerja med strokovnim gradivom in leposlovjem v strateških dokumentih

Po pregledu celotnega strateškega načrta lahko vseeno izpostavimo prevladujoč pozitiven vtis. Strateški cilji in znotraj njih cilji za knjižnično zbirko so razvrščeni po posameznih knjižničnih vlogah, ki so jih leta 2018 vpeljali Strokovna priporočila in standardi. Zaradi vzorne razdelanosti podrobneje navajamo zvrsti knjižničnega gradiva, ki jih bo knjižnica zagotavljala po posameznih vlogah (Preglednica 2). Potrebe po strokovnem gradivu se konkretno pojavljajo pri zadnjih štirih od skupno sedmih knjižničnih vlog, čeprav ga tudi prve tri vloge, ki se osredotočajo na (pred)bralno pismenost in bralno kulturo, pravzaprav ne izključujejo, saj ne omenjajo posebej zgolj leposlovja. To potrjuje, da MKP strokovnemu gradivu pripisuje pomembno vlogo oziroma se dobro zaveda, da so informacijske potrebe njenih uporabnikov zelo raznolike.

Preglednica 2: Izbor vrst gradiva za knjižnično zbirko Mestne knjižnice Piran po knjižničnih vlogah (Vir: Mestna knjižnica Piran, 2019, str. 12–21)

Knjižnična vloga	Knjižnična zbirka
Razvoj predbralne pismenosti	gradivo ¹¹ za predšolske otroke (zlasti posodobitev zbirke kartonk, nabava kvalitetnih slikanic in dopolnjevanje zbirke didaktičnih igrač ter avdiovizualnega gradiva)
Bralna kultura in bralna pismenost otrok in mladostnikov	gradivo za otroke in mladostnike

¹¹ V preglednici je povsod pri omembi izraza *gradivo* v viru zapisano *ustrezen izbor kakovostnega gradiva*. Izraz smo poenostavili zaradi večje preglednosti in nenazadnje tudi dejstva, da knjižnice vseskozi poudarjamo tako pomen takšnega izbora v veliki ponudbi na trgu kot tudi kakovosti.

Bralna kultura in bralna pismenost odraslih	gradivo, ki ustreza različnim bralnim potrebam ciljne skupine v lokalni skupnosti
	dostopnost in gradivo za uporabnike s posebnimi potrebami (povečan tisk, lažje berljivo gradivo, fizično lažje knjige, zvočne knjige ipd.)
Pridobivanje znanja ter informacijsko in računalniško opismenjevanje	strokovno gradivo
	informacijski viri ter referenčne zbirke z vseh področij
Domoznanska dejavnost	domoznansko gradivo in ohranjanje ter vzpostavljanje novih partnerstev pri pridobivanju domoznanskih vsebin
Spodbujanje povezovanja, sodelovalne kulture in ustvarjalnost v lokalni skupnosti ter vključevanje v družbo	gradivo za ranljive skupine prebivalcev
Informacijsko središče lokalne skupnosti ter seznanjanje z javnimi zadevami in spremljanje aktualnega dogajanja v družbi	gradivo za oblikovanje referenčne zbirke
	dostop do kvalitetnih digitalnih/spletnih informacijskih virov
	informativna periodika, strokovne in znanstvene revije

Pregledali smo še letni načrt nakupa gradiva za leto 2021 in letno poročilo za isto leto. MKP je načrtovala nakup 51 % naslovov strokovnega in 49 % leposlovnega gradiva (Mestna knjižnica Piran, 2020, str. 5). Napačno imajo zapisano, da je priporočen odstotek za stroko 60 % in za leposlovje 40 %, kljub temu, da je pred tem zapisano, da bodo pri načrtovanem številu enot prirasta in razmerju nakupa gradiva upoštevali Strokovna priporočila in standarde (2018) (Mestna knjižnica Piran, 2020, str. 5). Napako so verjetno opazili, saj je v letnem poročilu popravljena na razmerje 50 : 50 (Mestna knjižnica Piran, 2022, str. 10), poročajo pa o nakupu 55 % strokovnega in 45 % leposlovnega gradiva.

3.8.3 Promocija strokovnega gradiva na spletni strani knjižnice

Na naslovni strani se izmenjuje več slik z vsebinami v povezavi z dogodki v knjižnici. Eden od njih je tudi bralna akcija primorskih knjižnic Primorci beremo. Klik na povezavo razkriva skoraj 100 naslovov, od katerih je 10 strokovnih knjig. V rubriki Priporočamo, ki je prav tako na naslovni strani, so (zgolj) povezave do portalov Dobre knjige, Zlata hruška in predstavitev projekta Primorci beremo.

3.9 KNJIŽNICA DRAVOGRAD

3.9.1 Predstavitev knjižnice in oris analize njenega okolja

Knjižnica Dravograd izvaja javno službo na območju Občine Dravograd, ki ima 8.882 prebivalcev (SURS, 2022, v BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah, b. d.), od katerih je v knjižnico včlanjenih 1377 (to je 16 %, *op. a.*). Zbirka knjižnega gradiva obsega 36.584 enot, v letu 2021 so jih izposodili 74.620 (to je 54 enot na člana, *op. a.*) (BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah, b. d.).

V letnem načrtu nakupa gradiva najdemo analizo okolja. Med prebivalci Dravograda je večina Slovencev, delež tujcev znaša 4 %. Aktivnega prebivalstva je približno 29 %, stopnja registrirane brezposelnosti je konec leta 2019 znašala 7,8 %. Največ je prebivalcev s srednješolsko izobrazbo (okoli 65 %), sledijo prebivalci z višjo in visokošolsko izobrazbo (okoli 25 %), osnovnošolsko izobrazbo ima 10 % prebivalstva. Tu delujejo samo en vrtec in dve osnovni šoli, na kulturnem področju deluje še javni zavod za šport, turizem, kulturo in mladinske dejavnosti. Dravograd kot gospodarsko območje je med manjšimi v Sloveniji. Večji del predstavlja lesna industrija. Velik pomen za gospodarstvo ima tudi kmetijstvo, saj se kmetijsko obdeluje kar 44 % celotne površine občine. Gravitacijsko območje Dravograda se manjša, ker nimajo velikih trgovskih centrov, srednje ali visoke šole, gospodarske funkcije pa so skoncentrirane v sosednjih krajih (Knjižnica Dravograd, 2020a, str. 5).

3.9.2 Razmerja med strokovnim gradivom in leposlovjem v strateških dokumentih

V relativno skopih dokumentih – vsaj glede na ostale pregledane dokumente izbranih knjižnic – v programu dela in letnem načrtu nakupa glede razmerja med deležema stroke in leposlovja v zbirki najdemo samo zapis, da izbor gradiva v 12. členu določa Pravilnik, v katerem je zapisano, da letni prirast v knjižnici sestoji iz 60 % naslovov strokovnega in 40 % leposlovnega gradiva (Knjižnica Dravograd, 2020a, str. 6; 2020b, str. 8), nato navedejo le še načrtovano skupno količino enot gradiva (Knjižnica Dravograd, 2020b, str. 8) in da na izbor pri nakupu vplivajo pridobljeni podatki iz statističnih meritev. “V visokem obratu gradiva znotraj določene UDK skupine se kažejo potrebe okolja, zato bomo tega gradiva kupovali več, manj pa gradivo z nizkim obratom” (str. 9). V letnem poročilu nato vseeno navedejo konkreten podatek, da

prirast znaša 56 % strokovnega in 44 % leposlovnega gradiva (Knjižnica Dravograd, 2022, str. 9).

3.9.3 Promocija strokovnega gradiva na spletni strani knjižnice

Na najbolj izpostavljenem mestu naslovne strani se izmenjujejo slike naslovnice petih knjig, od katerih je tudi ena strokovna. Po kliku nas preusmeri na kratko predstavitev in povezavo do knjige v katalogu Cobiss+. Na naslovni strani je v zgornjem meniju še rubrika Storitve s podrubriko Priporočamo vam, a tam sta le povezavi na portal Dobre knjige in dLib. V rubriki Bralna značka za odrasle Korošci pa bukve beremo se nahaja seznam 60 naslovov, med katerimi so 3 biografije, drugega strokovnega gradiva pa ni v izboru.

4 RAZPRAVA O REZULTATIH RAZISKAVE

V pomoč pri oblikovanju izsledkov iz velike množice podatkov, ki smo jih potrebovali za odgovore na večino raziskovalnih vprašanj (V) in potrjevanje predpostavk (P), smo sestavili preglednico objavljenih strateških dokumentov (gl. Prilogo 1). Na tem mestu sledijo izsledki.

V1: Ali imajo slovenske splošne knjižnice na svojih spletnih straneh objavljene dokumente o nabavni politiki, denimo pravilnik o upravljanju knjižnične zbirke ali kakšno drugo obliko strateškega dokumenta o upravljanju in izgradnji knjižnične zbirke ter letni načrt nakupa? Ali ti dokumenti vsebujejo ločene podatke o načrtovanem nakupu za strokovno in leposlovno gradivo?

S tem vprašanjem so bili povezani iskanje dokumentov na spletnih straneh izbranih knjižnic ter njihov pregled in analiza. Podatki o dokumentih o nabavni politiki so prikazani v Preglednici 3, o letnem načrtu nakupa pa v Preglednici 4. Od celotnega vzorca 9 knjižnic jih je imelo dokumente o nabavni politiki objavljenih 6, pri 3 pa smo ga iskali zaman. V večini objavljenih dokumentov (v 5 od 6) smo našli podatke o razmerju med stroko in leposlovjem. Pri objavah letnih načrtov nakupa so se knjižnice izkazale veliko bolje. Dokument smo našli pri vseh knjižnicah, z manjšim pridržkom pri eni knjižnici, ki je imela ta dokument objavljen le za tekoče leto (2022), v naši analizi pa smo se usmerili predvsem na leto 2021, ker je bilo za nas to leto, ko smo lahko dokumente obravnavali celovito in povezano (predhodno načrtovanje nakupov in

poročanje o njih po izteku leta). Ker v raziskovalnem vprašanju nismo specificirali obdobja oz. leta, na katerega se želimo osredotočiti, ga moramo pripisati tudi njim. V letnih načrtih smo podatke o že prej omenjenem načrtovanem razmerju našli pri 8 knjižnicah, ena knjižnica tega podatka ni vključila v svoj dokument.

Preglednica 3: Število in delež knjižnic, ki imajo na svojih spletnih straneh objavljene dokumente o nabavni politiki in ki navajajo podatke o razmerju med strokovnim in leposlovnim knjižničnim gradivom

	Število knjižnic	Delež knjižnic (9 = 100 %)
Dokument o nabavni politiki je objavljen.	6	67 %
Dokument o nabavni politiki je objavljen in vsebuje podatek o razmerju med stroko in leposlovjem.	5	56 %
Dokument o nabavni politiki je objavljen in ne vsebuje podatka o razmerju med stroko in leposlovjem.	1	11 %
Dokument o nabavni politiki ni objavljen.	3	33 %

Preglednica 4: Število in delež knjižnic, ki imajo na svojih spletnih straneh objavljene letne načrte nakupa in ki navajajo podatke o razmerju med strokovnim in leposlovnim knjižničnim gradivom

	Število knjižnic	Delež knjižnic (9 = 100 %)
Letni načrt je objavljen.	9	100 %
Letni načrt je objavljen in vsebuje podatek o razmerju med stroko in leposlovjem.	8	89 %
Letni načrt je objavljen in ne vsebuje podatka o razmerju med stroko in leposlovjem.	1	11 %
Letni načrt ni objavljen.	0	0 %

Odgovor na prvo raziskovalno vprašanje je tako delno pritrديلen. Večina slovenskih splošnih knjižnic ima na svojih spletnih straneh objavljen dokument o nabavni politiki, vse pa imajo objavljen letni načrt nakupa. Večina dokumentov vsebuje ločene podatke o načrtovanem nakupu za strokovno in leposlovno gradivo.

P1: Slovenske splošne knjižnice imajo na svojih spletnih straneh objavljen strateški dokument, ki opredeljuje politiko ravnanja s knjižnično zbirko.

Prva predpostavka je bila povezana s prvim delom prvega raziskovalnega vprašanja. Iz naše ugotovitve, da ima strateški dokument na svoji spletni strani objavljenih 6 od 9 knjižnic, smo lahko svojo predpostavko le delno potrdili.

P2: *Slovenske splošne knjižnice imajo na svojih spletnih straneh objavljene dokumente o letnem načrtu nakupa knjižničnega gradiva za zadnja tri leta. Ti vsebujejo ločene podatke o načrtovanem nakupu leposlovnega in strokovnega gradiva.*

Druga predpostavka se je delno prekrivala z odgovarjanjem na drugi del našega prvega vprašanja. Letne načrte je imelo objavljenih vseh 9 knjižnic. Ker pri prvem raziskovalnem vprašanju nismo specificirali leta, na katerega naj bi se podatki nanašali, in števila teh dokumentov pri posamezni knjižnici, smo podatke za preverjanje tega dela naše prve predpostavke morali poiskati z dodatnim pregledom. Rezultati so prikazani v Preglednici 5. Ugotovili smo, da ima 7 knjižnic objavljene vse tri letne načrte za obdobje 2020–2022. Ena knjižnica ima objavljena dokumenta za leti 2020 in 2021, druga pa ima objavljen samo en letni načrt, a tudi ta ne vsebuje podatka o razmerju med stroko in leposlovjem. Vsi ostali dokumenti so podatke o tem razmerju vsebovali – skupno smo torej našli 23 od 27 ustreznih letnih načrtov (85 %). Naša druga predpostavka je torej prav tako delno potrjena.

Preglednica 5: Število in delež knjižnic, ki imajo na svojih spletnih straneh objavljene letne načrte nakupa za leta 2020–2022 in ki navajajo podatke o razmerju med strokovnim in leposlovnim knjižničnim gradivom

	2022 (9 = 100 %)	2021 (9 = 100 %)	2020 (9 = 100 %)	Skupaj (27 = 100 %)
Letni načrt je objavljen.	9 100 %	8 89 %	7 78 %	24 89 %
Letni načrt je objavljen in vsebuje podatek o razmerju med stroko in leposlovjem.	8 89 %	8 89 %	7 78 %	23 85 %
Letni načrt je objavljen in ne vsebuje podatka o razmerju med stroko in leposlovjem.	1 11 %	0	0	1 4 %
Letni načrt ni objavljen.	0	1 11 %	2 22 %	3 11 %

V2: *Ali se nabavna politika v slovenskih splošnih knjižnicah evalvira in prilagaja novim potrebam ter tako odseva morebitne spreminjajoče se specifikke v neposrednem okolju ali gre za zgolj sprejet in nikoli revidiran vidik strokovnega dela v knjižnicah?*

Pri iskanju odgovora na drugo raziskovalno vprašanje smo naleteli na težavo v tem, da nismo imeli na voljo dovolj podatkov. Dva dokumenta o nabavni politiki (iz let 2012 in 2022) smo našli samo pri Mestni knjižnici Ljubljana. Posploševanje odgovora iz samo enega primera od devetih možnih (11 %) je neustrezno, zato na to vprašanje nismo mogli podati odgovora.

V3: *Ali imajo slovenske splošne knjižnice na svojih spletnih straneh objavljena letna poročila?*

Kot je razvidno iz Preglednice 6, smo pri iskanju odgovora na tretje vprašanje našli 8 od 9 knjižnic, ki imajo na spletu objavljeno letno poročilo. Zaradi izkazanega visokega pozitivnega rezultata lahko odgovoru skoraj v celoti pritrdimo. Slovenske splošne knjižnice imajo na svojih spletnih straneh objavljena letna poročila.

Preglednica 6: Število in delež knjižnic, ki imajo na svojih spletnih straneh objavljena letna poročila in ki navajajo podatke o razmerju med strokovnim in leposlovnim knjižničnim gradivom

	Število knjižnic	Delež knjižnic (9 = 100 %)
Letno poročilo je objavljeno.	8	89 %
Letno poročilo je objavljeno in vsebuje podatek o razmerju med stroko in leposlovjem.	6	67 %
Letno poročilo je objavljeno in ne vsebuje podatka o razmerju med stroko in leposlovjem.	2	22 %
Letno poročilo ni objavljeno.	1	11 %

P3: *Slovenske splošne knjižnice imajo na svojih spletnih straneh objavljena letna poročila o delu in ta vsebujejo tudi podatke o izvršenih nakupih knjižničnega gradiva, ločeno za leposlovno in strokovno gradivo.*

Prvi del tretje predpostavke je enak pravkar zapisanemu odgovoru na tretje vprašanje, zato jo lahko skoraj v celoti potrdimo. Za drugi del tretje predpostavke smo pregledali vsebino letnih poročil in ugotovili, da podatke o razmerju med stroko in leposlovjem v letna poročila vključuje 6 knjižnic (Preglednica 6). Delno potrjujemo tudi to predpostavko.

V4: *Ali slovenske splošne knjižnice na svojih spletnih straneh priporočajo v branje in uporabo tudi strokovno gradivo? Kako skrbijo za spodbujanje uporabe tega segmenta svoje zbirke?*

Pri četrtem raziskovalnem vprašanju smo se lotili še celovitega pregleda spletnih strani izbranih knjižnic. Izsledki so prikazani v Preglednici 7. Iskali smo bralna priporočila, prikaze novosti, bralne sezname, bralne projekte ... Ugotovili smo, da se knjižnice spodbujanja izposoje in branja strokovnega gradiva ne lotevajo prav nič drugače kot leposlovja, marsikje pa tudi v veliko manjši meri, kot to velja za leposlovje. Nekaj strokovnega gradiva (vendar večinoma le v drobcih) najdemo na mešanih bralnih seznamih in v bralnih projektih. Če ima knjižnica na spletni strani prostor za izpostavitve nekaj slik naslovnice, je izbor strokovnega gradiva tukaj le skromen. Odgovor na zastavljeno vprašanje se torej glasi, da knjižnice priporočajo v branje in uporabo le malo strokovnega gradiva. Posebnih pobud in naporov v tej smeri ni bilo videti nikjer.

Preglednica 7: Izsledki analize spletnih strani izbranih knjižnic

Knjižnica	Priporočila strokovnega gradiva	Vir
Mestna knjižnica Ljubljana	Na naslovni strani je ena od petih predstavljenih knjig s področja strokovne literature. Na spletni strani je omogočeno filtriranje rezultatov in tam je na voljo tudi možnost iskanja po gradivu iz različnih strok. Pohvalno je, da je pod vsakim opisom knjige podpisana oseba, ki je besedilo pripravila.	(Mestna knjižnica Ljubljana, b. d. a)
Mariborska knjižnica	Na spletni strani je omogočeno filtriranje rezultatov in med njimi je tudi možnost iskanja po gradivu iz različnih strok. Pohvalno je, da je pod vsakim opisom knjige podpisana oseba, ki je besedilo pripravila.	(Mariborska knjižnica, b. d. a)
Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica	Na naslovni strani je pod napisom Novosti prostor za tri slike knjižnih naslovnice. Med njimi je tudi gradivo s strokovnih področij, vendar nas ob kliku na sliko usmeri na katalog Cobiss+, predstavitev pa ni nobene. Predlog: V kategoriji Za uporabnike > Oddelki in gradivo > Oddelek s strokovnim gradivom bi lahko imeli kakšno priporočilo.	(Goriška knjižnica ..., b. d.)
Knjižnica Pavla Golie Trebnje	Na naslovni strani se nahaja povezava na katalog Cobiss+ (s tem da sploh ne piše, da gre za katalog – vsi tega najbrž ne poznajo). Nižje na strani je e-razstava 20 knjig, v času pregleda je bilo to otroško gradivo na temo začetka novega šolskega leta.	(Knjižnica Pavla ..., b. d.)
Knjižnica Šmarje pri Jelšah	Na dnu naslovne strani se izmenjuje pet slik novosti, med njimi ena strokovna knjiga, drugih priporočil na spletni strani ni. Ob kliku pridemo do opisa knjige, povezave na katalog pa ni.	(Knjižnica Šmarje ..., b. d.)
Knjižnica Franca Ksavra	Na dnu naslovne strani so Novitete, kjer se izmenjuje 15 izbranih novosti, od tega je pet strokovnih knjig. V zgornjem meniju Novo	(Knjižnica Franca ..., b. d.)

Jeklič, N., Strokovno gradivo v slovenskih splošnih knjižnicah: nabavna politika med zahtevami, možnostmi in pričakovanji. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Meška Ormož	gradivo > Izbrane novosti se najprej ponovi gradivo z naslovne strani, ostalo je nanizano naključno, nestrukturirano.	
Knjižnica dr. Toneta Pretnarja	V zgornjem meniju Gradivo > Priporočamo, ... Prebrali smo za vas, je predstavljenih 18 knjig, nobene iz zbirke strokovnega gradiva. Objavljen je še Bralni seznam, kjer najdemo priporočila za 10. sezono projekta Knjiga, pojdi med Tržičane; seznam obsega cca. 1450 knjig, od tega 20 s področja različnih strok. V projektu Družinsko branje (6. sezona) najdemo seznam z 231 naslovi, od katerih je strokovnih 27. pri novicah, na najbolj izpostavljenem delu naslovne strani, na dan ogleda spletne strani kot prva novica stoji napoved nove sezone Bralne značke (brez seznama); na 10. mestu novic je Domoznanska bralna značka (brez seznama). Ker so novice razporejene v časovnem sosledju, od najnovejše do najstarejše, bodo te novice potovale vse bolj na dno, kar ni primerno za predstavitev gradiva.	(Knjižnica dr. Toneta ..., b. d. a)
Mestna knjižnica Piran	Na najbolj izpostavljenem delu naslovne strani se izmenjuje osem vsebin v povezavi z dogodki v knjižnici. Na šestem mestu je povezava na ogled informacije o skupni bralni akciji primorskih knjižnic Primorci beremo. Klik na povezavo razkrije seznam 88 naslovov, od katerih jih je deset iz strokovnega dela zbirke. V zgornjem meniju stoji pod zavihkom Gradivo rubrika Priporočamo, a tam so (le) povezave na portal Dobre knjige, Zlate hruške, Pionirsko in na Primorci beremo.	(Mestna knjižnica Piran, b. d. a)
Knjižnica Dravograd	Pet priporočil za branje se izmenjuje na najbolj izpostavljenem delu naslovne strani, eno od teh je strokovno delo. Ob kliku nas preusmeri na kratko predstavitev in povezavo do knjige v sistemu Cobiss. V zgornjem meniju stoji pod zavihkom Storitve rubrika Priporočamo vam, a tam sta le povezavi na portala Dobre knjige in Dlib. V zgornjem meniju je pod rubriko Bralna značka za odrasle naveden bralni projekt Korošci pa bukve beremo; na seznamu 60 knjig so tri biografije, drugega strokovnega gradiva pa na seznamu ni.	(Knjižnica Dravograd, b. d.)

P4: Slovenske splošne knjižnice na svojih spletnih straneh predstavljajo in priporočajo v branje in uporabo vse segmente svoje zbirke, torej tudi strokovno gradivo.

Kot smo ugotovili že pri odgovoru na četrto vprašanje (in je prikazano tudi v Preglednici 7), knjižnice sicer predstavljajo in priporočajo v branje ter uporabo tudi strokovno gradivo, vendar je to zastopano le v zelo majhni meri.

5 POVZETEK REZULTATOV IN ZAKLJUČKI

5.1 POVZETEK REZULTATOV

Večina izbranih slovenskih splošnih knjižnic ima na svojih spletnih straneh objavljene dokumente o nabavni politiki, letne načrte nakupa in letna poročila. Odstotek knjižnic, kjer tega nismo našli, se giblje med 11 in 33 odstotki, slednji (nekoliko odstopajoči) odstotek je podatek o deležu knjižnic, ki na svojih spletnih straneh nimajo objavljenega dokumenta o nabavni politiki. Nekoliko višji je delež knjižnic, ki v naštetih dokumentih ne omenjajo podatkov o razmerju med stroko in leposlovjem; če ga združimo z deležem knjižnic, ki dokumentov sploh nimajo objavljenih, ta delež znaša med 11 in 44 odstotki, ponovno odstopa delež pri dokumentih o nabavni politiki. S posplošitvijo lahko podamo zaključek, da večina knjižnic objavlja navedene dokumente in v njih tudi omenja strokovna določila o priporočenem razmerju med strokovnim gradivom in leposlovjem.

Rezultati drugega dela raziskave o vključenosti bralnih priporočil s področja stroke na spletnih straneh izbranih knjižnic so manj zadovoljivi. Z izjemo največjih dveh knjižnic, ki na spletu vsaj omogočata brskanje po priporočilih vseh zvrsti, pomembnejših poudarkov za to zvrst gradiva na spletnih straneh nismo našli in je v primerjavi z zastopanostjo leposlovnega gradiva močno zapostavljeno. Zaključimo lahko s trditvijo, da knjižnice pri predstavitvi strokovnega gradiva ne izkoriščajo možnosti, ki jim jih ponuja splet.

5.2 KRITIČNA OCENA REZULTATOV RAZISKAVE

Zavedali smo se realnih omejitev, ki so izhajale predvsem iz majhnega, nereprezentativnega vzorca; še več, za popolno sliko bi raziskava morala biti izvedena na primeru vseh slovenskih splošnih knjižnic. Primerjave med splošnimi knjižnicami so bile vseeno možne, vendar večine izsledkov nismo mogli posplošiti. Te omejitve smo skušali omiliti z enakomernim vzorčenjem.

Popolnoma se tudi zavedamo, da v raziskavo poleg tiskanega gradiva nismo vključili tudi e-virov, kljub njihovem nespornemu pomenu in vplivu. Dejstvo je, da podatkov o njih v dokumentih nismo našli dovolj, da bi jih lahko kakovostno obravnavali.

Med raziskavo se je tudi izkazalo, da je podatek o promociji strokovnega gradiva na spletnih straneh odvečen oz. nerelevanten, pa tudi premalo natančen. S tem delom raziskave smo želeli predvsem ugotoviti interes in trud knjižnic, ki ga vlagajo v promoviranje tega segmenta zbirke. To lahko postavimo za izhodišče morebitnih prihodnjih raziskav o možnostih promocije strokovnega gradiva. Vsekakor bi veljalo to raziskati na večjem vzorcu, z drugačnimi metodami, predvsem pa z osebnim obiskom knjižnic, lahko tudi z anketiranjem knjižničarjev in uporabnikov. Z drugo raziskavo bi se lahko poglobili v raziskovanje knjižničnih vlog, ki so v nekaterih knjižnicah zapostavljene oziroma premalo v ospredju, in poskusili najti skupne točke pri izzivih, s katerimi se soočajo knjižnice.

Ob koncu pisanja priznamo in menimo, da je bila obravnavana tema zaradi avtoričinega začetniškega položaja v profesiji preambiciozno zastavljena in avtorica ni imela vseh potrebnih orodij, na katera bi se v raziskavi lahko oprla.

5.3 IZVIRNOST/UPORABNOST RAZISKAVE

V pričujoči pisni nalogi so predstavljeni nekateri konkretni primeri prizadevanj posameznikov iz naše stroke za spodbujanje uporabe strokovnega gradiva. Veliko truda se vlaga v spodbujanje branja in izposoje, vendar ne pristanimo kar tako preprosto na dejstvo, da je leposlovje za uporabnike bolj zanimivo, da tega ne moremo spremeniti. Vzemimo si to kot izziv za iskanje rešitev in si priznajmo ta problem, ki ima lahko za celotno družbo negativne učinke.

5.4 SKLEPNE MISLI

Za strokovno gradivo v slovenskih splošnih knjižnicah se na koncu vsega tu zapsanega še vedno zdi, da je marsikomu manj pomemben segment gradiva v primerjavi z leposlovjem. Kot da ne živimo v prelomnih časih z nezadržnim in vratolomnim napredkom, v času izzivov na področjih, na katere nekoč nismo gledali z veliko zaskrbljenostjo, v času informatizacije, digitalizacije, razpadom države blaginje in še bi lahko naštevali. Za vse omenjene težave mora družba iskati izhod iz problemov, vzgajati in izobraževati prav vsakega posameznika za sposobnost kritičnega mišljenja, še prej pa za osnovno obvladovanje naprav, s katerimi smo že skoraj zraščeni skupaj.

Eden od izzivov knjižnic, vezan na prihodnost strokovnega gradiva, je predvsem in še vedno svetovni splet. Večina uporabnikov ga je v zadnjih 30 letih počasi sprejela za alfo in omego zadovoljevanja svojih informacijskih potreb. Kako naj knjižnice prepričamo uporabnike, da so kakovostno knjižno gradivo, uveljavljene znanstvene serijske publikacije in preverjeni, kredibilni e-viri tisto, pri čemer je treba vztrajati? Kaj nezadržna rast oz. prevlada e-gradiv pomeni za nabavno politiko knjižnic? Kako bomo knjižnice obdržale svojo verodostojnost? Kako bomo obdržale zaupanje svojih uporabnikov? Izjemnega ugleda naših ustanov in profesije s tem nikakor ne smemo zanemariti.

6 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah. (b. d.). Narodna in univerzitetna knjižnica.

<https://bibsist.nuk.uni-lj.si/statisticni-podatki-o-knjiznicah>

BibSiSt – definicije statističnih spremenljivk 2021. (b. d.). Narodna in univerzitetna knjižnica.

https://bibsist.nuk.uni-lj.si/assets/files/definicije_2021.pdf

Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica. (2020a). *Letni načrt nakupa knjižničnega gradiva v Goriški knjižnici Franceta Bevka v letu 2021.*

https://www.gkfb.si/images/dokumenti/info_JZ/2021_Letni_nacrt_nakupa.pdf

Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica. (2020b). *Strateški načrt Goriške knjižnice Franceta Bevka Nova Gorica za obdobje 2020-2025.*

https://www.gkfb.si/images/dokumenti/info_JZ/Strateski_nacrt_GKFB_2020-2025.pdf

Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica. (2021). *Pravilnik o upravljanju knjižnične zbirke v Goriški knjižnici Franceta Bevka Nova Gorica.*

https://www.gkfb.si/images/dokumenti/info_JZ/2021_Pravilnik_o_upravljanju_knjiznicne_zbirke.pdf

Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica. (2022). *Letno poročilo 2021: poslovno in finančno poročilo Goriške knjižnice.*

https://www.gkfb.si/images/dokumenti/info_JZ/2021_Letno-porocilo.pdf

Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica. (b. d.). <https://www.gkfb.si>

Kanič, I., Leder, Z., Ujčič, M., Vilar, P. in Vodeb, G. (2011). *Bibliotekarski terminološki slovar.* Amebis. <http://www.termania.net/slovarji/85/bibliotekarski-terminoloski-slovar>

- Knjižnica Dravograd. (2020a). *Letni načrt nakupa knjižničnega gradiva v Knjižnici Dravograd v letu 2021*. <https://knjiznica-dravograd.si/download/nacrt-nakupa-gradiva-za-letu-2021/?wpdmdl=306&refresh=6335ea24473c11664477732>
- Knjižnica Dravograd. (2020b). *Program dela 2021*. <https://knjiznica-dravograd.si/download/program-dela-2021/?wpdmdl=2321&refresh=6335ea24ad2cf1664477732>
- Knjižnica Dravograd. (2022). *Poslovno poročilo Knjižnice Dravograd 2021*. <https://knjiznica-dravograd.si/download/letno-porocilo-2021/?wpdmdl=2366&refresh=6335ea248051e1664477732>
- Knjižnica dr. Toneta Pretnarja. (2019). *Dokument o nabavni politiki*. <http://www.knjiznica-trzic.si/files/2019/11/INTERNI-AKT-%C5%A1t.-9-2019-Dokument-nabavne-politike-2019.pdf>
- Knjižnica dr. Toneta Pretnarja. (2020). *Letni načrt nakupa knjižničnega gradiva v letu 2021*. <https://knjiznica-trzic.splet.arnes.si/files/2021/11/Letni-na%C4%8Drt-nakupa-knji%C5%BEni%C4%8Dnega-gradiva-v-letu-2021.pdf>
- Knjižnica dr. Toneta Pretnarja. (2021a). *Letni načrt nakupa knjižničnega gradiva v letu 2022*. <https://www.knjiznica-trzic.si/files/2021/11/Letni-na%C4%8Drt-nakupa-knji%C5%BEni%C4%8Dnega-gradiva-v-letu-2022.pdf>
- Knjižnica dr. Toneta Pretnarja. (2021b). *Strategija razvoja Knjižnice dr. Toneta Pretnarja za obdobje 2021-2025*.
- Knjižnica dr. Toneta Pretnarja. (2022). *Zaključno vsebinsko in finančno letno poročilo posrednega proračunskega uporabnika: leto 2021*. <https://www.knjiznica-trzic.si/files/2022/04/Zakljucno-vsebinsko-porocilo-za-2021-M-in-A.pdf>
- Knjižnica dr. Toneta Pretnarja. (b. d. a). <https://www.knjiznica-trzic.si>
- Knjižnica dr. Toneta Pretnarja. (b. d. b). *Oddelki*. <https://www.knjiznica-trzic.si/oddelki/>
- Knjižnica Franca Ksavra Meška Ormož. (2019). *Z znanjem in preudarnostjo v prihodnost: povzetek strateškega načrta Knjižnice Franca Ksavra Meška Ormož za obdobje 2020–2024*. https://orm.sik.si/media/Dokumenti/dokumenti_zavoda/strateski_nacrt_2020-2024-povzetek.pdf
- Knjižnica Franca Ksavra Meška Ormož. (2020a). *Letni načrt nakupa gradiva Knjižnice Franca Ksavra Meška Ormož za leto 2021*. https://orm.sik.si/media/Dokumenti/dokumenti_zavoda/Letni_nacrt_nakupa_gradiva_2022.pdf

Knjižnica Franca Ksavra Meška Ormož. (2020b). *Program dela za leto 2021*.

https://orm.sik.si/media/Dokumenti/dokumenti_zavoda/program_dela_2021.pdf

Knjižnica Franca Ksavra Meška Ormož. (2022). *Letno poročilo 2021*.

https://orm.sik.si/media/Dokumenti/dokumenti_zavoda/letno_porocilo_2021.pdf

Knjižnica Franca Ksavra Meška Ormož. (b. d.). <https://orm.sik.si>

Knjižnica Pavla Golie Trebnje. (2019). *Strateški načrt javnega zavoda Knjižnica Pavla Golie Trebnje 2019 - 2024*. <https://www.tre.sik.si/seznam-strateskih-in-programskih-dokumentov/>

Knjižnica Pavla Golie Trebnje. (2020). *Dokument o nabavni politiki javnega zavoda Knjižnice Pavla Golie Trebnje*. <https://www.tre.sik.si/seznam-strateskih-in-programskih-dokumentov/>

Knjižnice Pavla Golie Trebnje. (2021a). *Letni načrt nakupa gradiva javnega zavoda Knjižnice Pavla Golie Trebnje za leto 2022*. <https://www.tre.sik.si/seznam-strateskih-in-programskih-dokumentov/>

Knjižnica Pavla Golie Trebnje. (2021b). *Program dela: letni delovni načrt javnega zavoda Knjižnica Pavla Golie Trebnje za leto 2021*. <https://www.tre.sik.si/seznam-strateskih-in-programskih-dokumentov/>

Knjižnica Pavla Golie Trebnje. (2022). *Letno poročilo: poslovno in računovodsko poročilo javnega zavoda Knjižnica Pavla Golie Trebnje za poslovno leto 2021*. <https://www.tre.sik.si/letna-porocila/>

Knjižnica Pavla Golie Trebnje. (b. d.). <https://www.tre.sik.si>

Knjižnica Šmarje pri Jelšah. (2020). *Letni načrt nakupa knjižničnega gradiva v Knjižnici Šmarje pri Jelšah za leto 2021*. <https://kspj.si/povezave/>

Knjižnica Šmarje pri Jelšah. (2021a). *Letni plan 2021*. https://kspj.si/wp-content/uploads/2021/08/Letni_plan_2021.pdf

Knjižnica Šmarje pri Jelšah. (2021b). *Letno poročilo 2020*. https://kspj.si/wp-content/uploads/2021/08/Letno_porocilo_2020.pdf

Knjižnica Šmarje pri Jelšah. (2021c). *Strateški načrt javnega zavoda Knjižnica Šmarje pri Jelšah za obdobje 2021-2025*. <https://kspj.si/wp-content/uploads/2022/03/Strates%CC%8Cki-nac%CC%8Crt-KS%CC%8CpJ-za-2021-2025.pdf>

Knjižnica Šmarje pri Jelšah. (b. d.). <https://kspj.si>

- Mariborska knjižnica. (2021). *Strateški načrt Mariborske knjižnice 2021 – 2025*.
https://www.mb.sik.si/datoteke/Mariborska_knjiznica/Informacije_javnega_znacaja/S TRATESKI_NACRT_MBK_21_25_ZADNJA_VERZIA_APRIL2022-popravljenododdelek%20za%20promocijo.pdf
- Mariborska knjižnica. (b. d. a). <https://www.mb.sik.si>
- Mariborska knjižnica. (b. d. b). *Dokument o nabavni politiki Mariborske knjižnice*.
https://www.mb.sik.si/datoteke/Mariborska_knjiznica/Informacije_javnega_znacaja/N abavna_politika_2021.pdf
- Mariborska knjižnica. (b. d. c). *Letno poročilo 2021*.
https://www.mb.sik.si/datoteke/Mariborska_knjiznica/LETNO_POROCILO_2021_ko neno_s_popravki.pdf
- Mariborska knjižnica. (b. d. č). *Načrt nakupa knjižničnega gradiva v Mariborski knjižnici za leto 2021*.
https://www.mb.sik.si/datoteke/Mariborska_knjiznica/Informacije_javnega_znacaja/N a%C4%8Drt%20nakupa%20knjiznicnega%20gradiva%202021_ZV.pdf
- Mariborska knjižnica. (b. d. d). *Program dela Mariborske knjižnice 2021*.
https://www.mb.sik.si/datoteke/Mariborska_knjiznica/Informacije_javnega_znacaja/P ROGRAM%20DELA%202021%20PREDLOG_SVET_ZDRU%C5%BDENO.pdf
- Mestna knjižnica Ljubljana. (2012). *Pravilnik o upravljanju knjižnične zbirke v Mestni knjižnici Ljubljana*. <https://www.mklj.si/pravilniki/pravilnik-o-upravljanju-knjiznicne-zbirke/>
- Mestna knjižnica Ljubljana. (2016). *Strateški načrt Mestne knjižnice Ljubljana za obdobje 2017 - 2021*. https://www.mklj.si/wp-content/uploads/2021/04/Strateski_nacrt_MKL_2017-2021.pdf
- Mestna knjižnica Ljubljana. (2017). *Izvleček iz Letnega načrta nakupa knjižničnega gradiva v letu 2018*. https://www.mklj.si/wp-content/uploads/2021/04/MKL_plan_nakupa_knjiznicnega_gradiva_2018-1.pdf
- Mestna knjižnica Ljubljana. (2020). *Program dela za leto 2021*. https://www.mklj.si/wp-content/uploads/2021/04/Program_dela_MKL_2021.pdf
- Mestna knjižnica Ljubljana. (2022). *Letno poročilo MKL 2021*. https://www.mklj.si/wp-content/uploads/2022/03/LETNO_POROCILO_MKL_2021_splet.pdf
- Mestna knjižnica Ljubljana. (b. d. a). <https://www.mklj.si/>
- Mestna knjižnica Ljubljana. (b. d. b). *O nas*. <https://www.mklj.si/o-nas/>

Mestna knjižnica Piran. (2019). *Strateški načrt Mestne knjižnice Piran 2020 - 2024*.

<https://www.pir.sik.si/wp-content/uploads/2020/07/Strate%C5%A1ki-na%C4%8Drt-2020-2024.pdf>

Mestna knjižnica Piran. (2020). *Letni načrt nakupa knjižničnega gradiva Mestne knjižnice Piran za leto 2021*. <https://www.pir.sik.si/wp-content/uploads/2022/01/NACRT-NAKUPA-2022.pdf>

Mestna knjižnica Piran. (2022). *Letno poročilo Mestne knjižnice Piran za leto 2021*.

<https://www.pir.sik.si/wp-content/uploads/2022/02/LETNO-POROCILO-MKP-2021-v2.pdf>

Mestna knjižnica Piran. (b. d. a) <https://www.pir.sik.si>

Mestna knjižnica Piran. (b. d. b) *Katalog informacij javnega značaja*.

<https://www.pir.sik.si/katalog-informacij-javnega-znacaja/>

Ministrstvo za kulturo RS. (b. d.) *Knjižnično gradivo*. <https://www.gov.si/teme/knjiznicno-gradivo/>

Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe. (2003). *Uradni list RS*, št. 73/2003, 70/2008 in 80/2012.

Rampih, S. (2010). *Nabavna politika v splošnih knjižnicah*. Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

Standardi za splošne knjižnice: (za obdobje od 1. maja 2005 do 30. aprila 2015). (2005).

Nacionalni svet za knjižnično dejavnost.

<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/Zakonodaja-ki-ni-na-PISRS/Kulturna-dediscina/2ffbd52377/Strokovna-priporocila-in-standardi-za-splosne-knjiznice.pdf>

Statistični podatki. (b. d.). Knjižnice.si. <https://www.knjiznice.si/sistem-splosnih-knjiznic/statistike/>

Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice: (za obdobje 2018–2028). (2018).

Nacionalni svet za knjižnično dejavnost.

<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/Zakonodaja-ki-ni-na-PISRS/Kulturna-dediscina/2ffbd52377/Strokovna-priporocila-in-standardi-za-splosne-knjiznice.pdf>

PRILOGA 1

Pregled objavljenih strateških dokumentov na spletnih straneh izbranih knjižnic

Knjižnica	Leto dokumenta	Dokument o nabavni politiki	Letni načrt nakupa	Letno poročilo
Mestna knjižnica Ljubljana	2022	•	•	-
	2021		•	•
	2020		•	•
	2019		•	•
	2012	•		
Mariborska knjižnica	2022		•	-
	2021	•	•	• NP*
	2020		•	• NP
	2019		•	• NP
Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica	2022		•	-
	2021	•	•	• NP
	2020		•	• NP
	2019		•	• NP
Knjižnica Pavla Golie Trebnje	2022		• NP	-
	2021		NO**	•
	2020	•	NO	•
	2019		NO	•
Knjižnica Šmarje pri Jelšah	2022	NO	•	-
	2021		•	NO
	2020		NO	•
	2019		NO	•
Knjižnica Franca Ksavra Meška Ormož	2022	NO	•	-
	2021		•	•
	2020		•	•
	2019		•	•
Knjižnica dr. Toneta Pretnarja, Tržič	2022		•	-
	2021		•	•
	2020		•	•
	2019	• NP	•	•

Jeklič, N., Strokovno gradivo v slovenskih splošnih knjižnicah: nabavna politika med zahtevami, možnostmi in pričakovanji. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Knjižnica	Leto dokumenta	Dokument o nabavni politiki	Letni načrt nakupa	Letno poročilo
Mestna knjižnica Piran	2022	NO	●	-
	2021		●	●
	2020		●	●
	2019		●	●
Knjižnica Dravograd	2022		●	-
	2021		●	●
	2020		●	●
	2019		●	●
	2015		●	

* NP = ni podatka o deležu strokovnega gradiva

**NO = dokument ni objavljen na spletni strani